

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande; given Stockholms slott den 9 januari 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

J. B. Johansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, WOHLIN, BESKOW, LUNDBIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och socialdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Johansson:

Då jag nu anhåller att för Kungl. Maj:t få anmäla frågan om åtgärders vidtagande till tryggande av den inhemska sockerbetsodlingen under rådande krisartade förhållanden på den internationella sockermarknaden, vill jag till en början lämna en sammanfattande översikt rörande den svenska socker­näringens omfattning och betydelse.

Den svenska sockertill­verkningens omfattning m. m.

Rikets med sockerbeter besädda areal utgjorde enligt den officiella stati­stiken:

Sockerbetsod­lingen.

Å r	1923	1924	1925	1926	1927
Hektar	42,831	41,231	40,315	4,417	40,561.
<i>Bihang till riksdagens protokoll 1929. 1 saml. 7 häft. (Nr 7.)</i>					1

För år 1928 torde betarealen kunna angivas till ungefär 42,500 hektar. Om man bortser från året 1926, då sockerbetsodlingen på grund av särskilda förhållanden praktiskt taget inställdes, uppgår alltså vårt lands betareal numera i allmänhet till något över 40,000 hektar.

Socketbetsodlingen är lokaliserad till vissa begränsade geografiska områden, varest klimatiska och jordmånsförhållanden möjliggöra odling av sockerbetan. Av rikets betskörd komma i allmänhet omkring $\frac{4}{5}$ på Skåne och inemot $\frac{3}{4}$ enbart på Malmöhus län. Förutom i Skåne pläga sockerbetor odlas på ett par tusen hektar inom vart och ett av Kalmar (Öland), Gotlands och Östergötlands län samt på några hundra upp till tusen hektar inom vart och ett av Hallands, Blekinge och Skaraborgs län.

Antalet betodlare torde vara omkring 21,000, varav endast i Skåne ungefär 15,000. Enligt en i Sociala meddelanden, årg. 1924, sid. 841 ff. meddelad uppgift fördela sig de sockerbetsodlande egendomarna i Skåne efter åkerareal sålunda:

Egendomar med	Antal sockerbetsodlande egendommar	Egendomarnas sockerbetsareal hektar
mindre än 10 hektar...	5,323	2,104
10—20 hektar	4,070	4,822
20—50 »	4,405	12,282
över 50 hektar	1,335	14,237
Tillhopa	15,133	33,445

Drygt en tredjedel av Skånes betodlare äro alltså småbrukare med egendommar om högst 10 hektar åker.

Socketbetsodlingen är en mycket arbetskrävande produktion. Enligt en av byråchefen i socialstyrelsen Bertil Nyström år 1924 utförd specialundersökning om sockerbetsodlingens arbetarfråga i Sverige och Danmark (intagen i Sociala meddelanden 1924, nr 11) skulle enbart inom den skånska sockerbetsodlingen sysselsättas vid sommarskötseln 57,066 arbetare, därav 18,300 tillhörande odlarnas familjer, 11,295 gårdarnas fasta arbetare och 27,471 särskilt lejd arbetskraft, samt vid betupptagningen 55,757 arbetare, därav 16,680 odlarnas familjer, 8,318 gårdarnas fasta arbetare och 30,759 särskilt lejd arbetskraft. Tillhopa skulle dessa arbetare på betfälten hava utfört 1,627,923 dagsverken, varav 934,384 utav den särskilt lejda arbetskraften. Enligt nämnda specialundersökning skulle av den särskilt lejda arbetskraften vid sommarskötseln ungefär 34 procent hemmahöra å orter inom samma och 36 procent å orter inom annat skånskt län samt återstående 30 procent från andra län än de skånska. Betskötarna, vilka till viss del utgöras av kvinnor och barn, komme huvudsakligen från norra Skåne och Småland.

De arbetstillfällen, som skapas genom betodlingen, representera tydligen stora värden. Då ackordslönen för skötseln av en hektar sockerbetor för närvarande utgör 250 kronor och den normala betarealen torde kunna uppskattas till drygt 40,000 hektar, representerar alltså betskötseln i dess helhet

en arbetsinkomst av något över 10 miljoner kronor, vilken emellertid till viss del stannar hos odlaren eller hans familj, men å andra sidan med ungefär 5 miljoner kronor kommer den särskilt lejda arbetskraften till godo.

De jordbrukare, som odla sockerbeter, äro numera i denna sin egenskap starkt organiserade i särskilda betodlarföreningar med ändamål att söka bereda sina medlemmar största möjliga avkastning av deras betodling. På grundval av en del tidigare bildade lokala betodlarföreningar tillkom år 1899 Skånes betodlars centralförening, som lärer omfatta 17 lokalföreningar — i regel en för varje råsockerfabriks distrikt — med sammanlagt cirka 12,000 medlemmar. Odlarna i Blekinge, Halland, Östergötland, på Öland och på Gotland hava bildat fristående betodlarföreningar.

Den svenska sockerindustrin är i ekonomiskt hänseende koncentrerad till två företag, Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag. Såsom resultat av tidigare fortgående sammanslutningssträvanden bildades år 1907 det förstnämnda bolaget, vilket är ett av landets största industriföretag med ett aktiekapital av 135 miljoner kronor. Detta bolag bedriver tillverkning vid 18 råsockerfabriker, därav 15 i Skåne, 1 i Halland, 1 i Blekinge och 1 på Gotland, samt vid 4 raffinaderier. Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag har sitt verksamhetsområde på Öland samt i Öster- och Västergötland. Detta bolag bedriver tillverkning vid 3 råsockerfabriker och 1 raffinaderi. I stort sett torde Svenska sockerfabriksaktiebolagets betodling och sockertillverkning kunna anses utgöra drygt $\frac{9}{10}$ och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags knappt $\frac{1}{10}$ av rikets hela betodling och sockertillverkning.

*Socker-
industrin.*

Enligt den officiella statistiken avverkades vid råsockerfabrikerna följande myckenheter sockerbeter och erhöles nedan angivna kvantiteter råsocker.

År	Avverkade betor	Erhållet råsocker
1923/24	1,005,419 ton	149,608 ton
1924/25	891,097 »	135,277 »
1925/26	1,323,579 »	204,601 »
1926/27	135,760 »	20,871 »
1927/28	957,407 »	145,336 »

I stort sett torde kunna sägas, att av en normal betskörd å drygt 1,000,000 ton erhållas ungefär 150,000 ton råsocker. Utbytet är emellertid beroende på betornas sockerhalt, som varierar rätt väsentligt för skilda år.

Tillverkningen vid raffinaderierna uppgick enligt den officiella statistiken till följande myckenheter.

År	Använt råsocker	Tillverkad raffinad
1923/24	165,406 ton	152,898 ton
1924/25	155,416 »	144,633 »
1925/26	183,229 »	167,491 »
1926/27	198,534 »	179,350 »
1927/28	178,885 »	162,194 »

Vid jämförelse mellan dessa uppgifter angående mängden använt råsocker och förut nämnda uppgifter om råsockertillverkningen framgår, att den inhemska raffinadtillverkningen till viss del baseras på förädling av importerat råsocker. För året 1926, då den inhemska betodlingen var praktiskt taget inställd, använde raffinaderierna emellertid huvudsakligen importerat råsocker.

Vid sockerfabrikerna sysselsättas i runt tal 9,000 arbetare, varav ungefär 7,500 vid råsockerfabrikerna och cirka 1,500 vid raffinaderierna. Av dessa arbetare torde ungefär 5,600 vara säsongarbetare under råsockerkampanjen samt 3,500 fasta arbetare. Hela antalet arbetstimmar kan angivas till ungefär 10,250,000, därav 6,525,000 i råsockerfabrikerna och 3,625,000 i raffinaderierna. Med nu utgående timlöner torde den sammanlagda avlöningen enbart vid råsockerfabrikerna uppgå till ungefär 6,000,000 kronor för år.

socker-
konsumtionen.

Sveriges totala sockerkonsumtion, reducerad till råsocker och inbegripet sirapsimporten, uppgår enligt kontrollstyrelsens senaste berättelse över accispliktiga näringar till följande belopp.

År	Ton	Per år och invånare (kg.)
1922	185,692	31.10
1923	199,336	33.24
1924	202,543	33.64
1925	224,216	37.09
1926	223,083	36.79

Om härtill nämnes, att sockerkonsumtionen före världskriget (år 1913) stannade vid 154,004 ton eller 27.39 kg. per år och invånare, framgår det sålunda, att sockerförbrukningen i Sverige under senaste tid ökats ganska kraftigt.

socker-
importen.

Den inhemska sockerbetsodlingen plägar sålunda icke numera helt förslå att täcka konsumtionsbehovet, utan viss import är av nöden. Rörande dennas storlek må meddelas följande uppgifter.

År	Import av råsocker	Import av raffinad
1925	8,821 ton	35,632 ton
1926	91,499 »	14,714 »
1927	101,363 »	11,916 »

De höga importsiffrorna för 1926 och 1927 sammanhännga givetvis med den omständigheten, att betodlingen i Sverige under 1926 var praktiskt taget inställd. Med en årskonsumtion av ungefär 220,000 ton (allt socker omräknat till råsocker) och en tillverkning av ungefär 150,000 ton råsocker av svenska betor skulle alltså det normala importbehovet, reducerat till råsocker, vara ungefär 70,000 ton.

Tull o h
skattesatser.

socker har i vårt land sedan gammalt varit tullbelagt. Sedan 1873 har därjämte såväl importerat som inhemskt socker varit belagt med särskild skatt. Tull- och skattebeloppen hava under senare tid utgjort:

	Råsockertull öre per kg.	Raffinadtull öre per kg.	Sockerskatt öre per kg.
$\frac{1}{9}$ 1906—1908	11.75	17.0	13.0
1909—1911	10.0	15.0	15.0
1912	9.5	14.5	15.5
1913	9.0	14.0	16.0
1914/1915	8.0	11.0	16.0
1916/1917	7.5	10.5	16.0
1918— $\frac{30}{6}$ 1925	7.0	10.0	16.0
$\frac{1}{7}$ 1925— $\frac{30}{6}$ 1926	7.0	10.0	14.0
$\frac{1}{7}$ 1926— $\frac{30}{6}$ 1928	7.0	10.0	8.0
$\frac{1}{7}$ 1928—	7.0	10.0	4.0

För närvarande är tullsatsen å raffinerat socker, alla slag, och oraffinerat socker, polariserande mer än 98 procent, 10 öre för 1 kilogram (tulltaxans rubriker 158 och 159) samt tullsatsen å oraffinerat socker, polariserande högst 98 procent, 7 öre för 1 kilogram (tulltaxans rubrik 160).

Angående de sockerpris och betpris, som gällt i Sverige under senare år, må här återgivas följande från Svenska sockerfabriksaktiebolaget meddelade uppgifter:

*Sockerpris
och betpris.*

År	Bolagets priskurantspris å 1 kg. krossad melis (K.5)		Grundpris för 100 kg. betor med 16 proc. sockerhalt
	Inklusive sockerskatten öre	Exklusive sockerskatten öre	
1907	54.0	41.0	2: 07
1908	54.6	41.6	2: 29
1909	55.6	40.6	2: 27
1910	59.6	44.6	2: 26
1911	57.6	42.6	2: 26
1912	59.8	44.3	2: 26
1913	54.4	38.4	2: 19
1914	52.1	36.1	2: 20
1915	53.0	37.0	2: 20
1916	56.0	40.0	2: 34
1917	56.5	40.5	2: 95
1918	70.0	54.0	5: 10
1919	99.9	83.9	7: 50
1920	126.8	110.8	7: 50
1921	128.4	112.4	6: 49
1922	118.3	102.3	3: 53
1923	83.3	67.3	3: 41
1924	75.9	59.9	3: 13
1925	58.5	43.5	2: 23
1926	52.2	41.2	2: 32
1927	54.0	46.0	2: 82
1928	c:a 46.0	c:a 40.0	c:a 2: 44

Historik.
Avtalsförhållanden mellan sockerindustrin och betodlarna.

Betodlingskontrakten 1924—1926.

Efter förhandlingar under våren 1924 inför en av Kungl. Maj:t den 28 mars 1924 tillsatt medlingskommission (bestående av professorn N. Hansson, ordförande, samt landshövdingen A. von Sneidern, hovrättsrådet B. Petrén, lantbrukaren J. Jönsson i Slätåker och vice häradshövdingen E. Wehtje) träffade Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Skånes betodlares centralförening uppgörelse angående villkoren för sockerbetsodlingen under de tre åren 1924, 1925 och 1926. På grundval härav ingingos mellan bolaget å ena sidan och respektive betodlare å andra sidan treåriga betodlingskontrakt, vilka — förutom erforderliga föreskrifter om betpris, leveransvillkor m. m. — innehöllo den bestämmelsen, att vardera parten ägde rätt till hävande före årsskifte av kontrakten för återstående kontraktsår, i händelse, bland annat, att det genomsnittliga pris å krossad melis, som enligt kontraktet skulle ligga till grund för betpriset, under tiden 1 februari—1 december det år, uppsägningen skedde, efter avdrag av sockerskatten, understeg 48 öre per kilogram eller sannolika skäl föreläge, att medelpriset under odlingsåret komme att understiga detta belopp. Mellan Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag och dess betodlare ingingos betodlingskontrakt för 1924—1926 av i huvudsak samma innebörd.

Uppsägning av betodlingskontrakten för 1926 och direkta förhandlingar mellan parterna om nytt avtal för 1926 års betodling.

Under åberopande av prisläget å sockermarknaden uppsade betodlarna före utgången av 1925 de sålunda gällande kontrakten. Sockerbolagen godkände uppsägningen. Det under tiden 1 februari—1 december 1925 gällande priset å 1 kilogram krossad melis, sockerskatten avräknad, hade nämligen nedgått till ungefär 43 öre samt syntes vara i fortsatt nedgående.

Därefter upptogos förhandlingar angående villkoren för sockerbetsodlingen 1926 mellan styrelsen för Skånes betodlares centralförening och representanter för Svenska sockerfabriksaktiebolaget under ledning av vice häradshövdingen E. Wehtje såsom av parterna utsedd ordförande.

Vid dessa förhandlingar yrkade föreningens styrelse, att priset å 100 kilogram sockerbetor med en sockerhalt av 16 procent skulle utgå med sju gånger det under tiden 1 februari 1926—31 januari 1927 gällande genomsnittspriset, efter avdrag av sockerskatten, å 1 kilogram krossad melis (K. 5). Dessutom yrkades, att denna prisregel kompletterades med en bestämmelse om ett garanterat minimipris, utgörande 3 kronor 15 öre för 100 kilogram betor, vilket alltså innebar, att en prisberäkning av 7 gånger genomsnittliga krossmelispriset kunde av odlarna godkännas endast under förutsättning, att detta genomsnittspris ej understeg 45 öre. För betor med högre sockerhalt än 16 procent skulle vissa tillägg utgå.

Bolagets representanter åter föreslogo, att priset å 100 kilogram sockerbetor med 17.2 procent sockerhalt skulle utgå med sju gånger medelpriset å 1 kilogram krossad melis under tiden 1 februari 1926—31 januari 1927, sedan därifrån dragits icke blott sockerskatten utan även dels engrosrabatten — 4 procent å bruttopriset — och dels 3.5 öre, utgörande beräknad skillnad i pris mellan raffinad- och vitsocker. För ökning eller minskning

i medelsockerhalten (17.2 procent) skulle betpriset röna vissa tillägg eller avdrag.

Med det vid tiden för ifrågavarande förhandlingar rådande krossmelispriset, 40 öre exklusive sockerskatten, motsvarade bolagets priserbudande ett pris av 2 kronor 22 öre för 100 kilogram sockerbeter med 16 procent sockerhalt, vilket betpris alltså med 93 öre understeg det av odlarna fordrade minimipriset.

Sedan förhandlingarna framförts till detta läge, hade herr Wehtje — efter ingående samtal med parterna var för sig — i januari 1926 måst konstatera, att det icke visade sig möjligt att bringa parternas ståndpunkter närmare varandra.

Efter att hava råkat i detta läge bringades emellertid frågan genom motioner inför 1926 års riksdag.

Sälunda hemställdes i de likalydande motionerna I: 53 och II: 78, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om företagande av skyndsamt utredning angående nödiga åtgärder för tryggande av inhemsk sockerbetsodling och sockerindustri samt om framläggande för 1926 års riksdag av det förslag, vartill utredningen i fråga kunde föranleda. I de likalydande motionerna I: 56 och II: 62 hemställdes, att den av Kungl. Maj:t i 1926 års statsverksproposition föreslagna sänkningen av sockerskatten med 4 öre per kilogram socker endast skulle gälla för inhemskt sådant, producerat av vitbeter. I de likalydande motionerna I: 57 och II: 59 framställdes yrkanden av i huvudsak samma innebörd som i motionerna I: 56 och II: 62. Slutligen hemställdes i de likalydande motionerna I: 131 och II: 262, att riksdagen, under förutsättning att riksdagen bifölle Kungl. Maj:ts förslag om sänkning av sockerskatten eller eljest beträffande nämnda skatt beslutade en sänkning, som även avsåge socker som infördes till riket, måtte besluta motsvarande höjning av sockertullen att träda i kraft samtidigt med skattesänkningen.

Bevillningsutskottet yttrade sig över motionerna i betänkande nr 7, vari utskottet i huvudsak hemställde, att riksdagen i anledning av motionerna I: 56 och II: 62 samt I: 57 och II: 59, måtte besluta, att, oavsett den ståndpunkt riksdagen kunde komma att intaga till frågan om sockerskattens höjd, skatten för socker, som framställdes av inom landet odlade vitbeter, skulle utgå efter enahanda skattesats som skatten för socker, som infördes till riket, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 131 och II: 262 samt att motionerna I: 53 och II: 78 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid bevillningsutskottets betänkande voro fogade reservationer dels av herr Röing och dels av herr Wohlin jämte sju andra utskottsledamöter. I den förstnämnda reservationen framställdes intet yrkande men förordades i motiveringen, att staten skulle trygga den inhemska betodlingen genom ett tillfälligt statsingripande på i huvudsak det sätt, att staten skulle garan-

Riksdagen
1926.

Motioner.

Bevillnings-
utskottet.

Reservationer
vid bevillningsutskottets betänkande.

tera sockerbolagen att betala skillnaden mellan 2 kronor 80 öre för 100 kilogram 17.2-procentiga betor och det betpris, som sockerbolagen kunde betala på basis av dåvarande sockerpris enligt en produktionskalkyl, som täckte bolagens samtliga produktionskostnader och skäliga avskrivningar men som icke upptog annan förräntning för anläggnings- och driftkapital än betalning av verkliga skuldräntor. I den andra reservationen hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning angående nödiga åtgärder för tryggande av inhemsk sockerbetsodling och sockerindustri samt om framläggande för 1926 års riksdag av det förslag, vartill utredningen ifråga kunde föranleda.

Behandlingen
i riksdagens
kamrar den
17 februari
1926.

Vid ärendets behandling i riksdagens kamrar den 17 februari 1926 bifölls bevillningsutskottets hemställan i dess nyssnämnda betänkande nr 7, i första kammaren med 62 röster mot 55 och i andra kammaren med 115 röster mot 77, därvid minoriteterna röstade för den av herr Wohlin m. fl. avgivna, vid betänkandet fogade reservationen.

*Fortsatta
förhandlingar
mellan par-
terna våren
1926.
Medlingskom-
mission till-
sättes.*

Sedan riksdagen sålunda fattat sitt beslut, upptogs ånyo förhandlingar mellan parterna under ledning av herr Wehtje. Efter det att ett av honom framställt medlingsförslag blivit av båda parterna avslaget och förhandlingarna avbrutits, anmälde han i skrivelse den 11 mars 1926 till dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att något resultat ej uppnåtts vid de inför honom sålunda förda förhandlingarna.

I den sålunda uppkomna situationen förordnade Kungl. Maj:t den 12 mars 1926 för medling i den uppkomna tvisten mellan Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Skånes betodlares centralförening en kommission bestående av dåvarande landshövdingen H. Elmquist, ordförande, samt numera avlidne professorn S. Wallengren och dåvarande statssekreteraren P. E. Sköld såsom ledamöter.

Efter ingående förhandlingar med de båda parterna avgav medlingskommissionen den 27 mars 1926 rapport inför dåvarande chefen för jordbruksdepartementet. Rörande kommissionens dittillsvarande medlingsarbete inhämtas i huvudsak följande av kommissionens protokoll liksom ur det svar, som dåvarande chefen för jordbruksdepartementet den 27 april 1926 avgav på en i riksdagens första kammare av herr Wohlin den 13 april 1926 framställd interpellation angående ifrågasatt statsingripande för sockerbetsodlingens tryggande.

Då även kommissionen funnit medlingens väg oframkomlig, hade den ansett, att annan utväg icke återstode än att efter ett konstaterande av det yttersta bud, vartill parterna var för sig kunde förmås, förberedande undersöka ett eventuellt statsingripande. Enär kommissionen ej kunnat förmå parterna att i princip ena sig om en betalningsnorm för sockerbetor i förhållande till sockerpriset, hade den därför inriktat sig på att förmå parterna att för 1926 lämna nyssnämnda tvistefråga öppen för att i stället överväga en överenskommelse mera i anslutning till 1924 års avtal, ehuru

med ett fixerat minimipris. Sockerbolaget hade förklarat sig villigt att medverka till en dylik lösning av konflikten samt efter åtskilliga förhandlingar förmåtts erbjuda ett fast grund- och minimipris av 2 kronor 30 öre för 100 kilogram 16-procentiga betor vid ett pris, exklusive sockerskatten, per 1 kilogram krossad melis av 45 öre och därunder samt med ett tillägg av 7 öre per deciton för varje öre nämnda sockerpris eventuellt stege över 45 öre, varjämte dittills gällande bestämmelser för högre sockerhalt skulle tillämpas. Kommissionen ansåge, med hänsyn till att bolaget finge bära all risk för ytterligare prisfall samt efter det kommissionen granskat bolagets produktionskostnadskalkyler, bolagets anbud rimligt. Betodlarnas representanter förklarade sig visserligen vilja sänka kravet på minimipris från 3 kronor 15 öre till 3 kronor för 16-procentiga betor men vidhölle samtidigt, att detta minimipris skulle vara produkten av sju gånger sockerpriset, vilket ju innebure ett vidhållande av föreningens ursprungliga ståndpunkt i fråga om betalning för betorna i förhållande till sockerpriset. Då någon utsikt att genom förhandlingar komma längre ej syntes föreligga, gjorde kommissionen den 26 mars 1926 en hänvändelse till föreningens styrelse att överväga följande yttersta förslag, vilket kommissionen vore beredd att rekommendera såsom en sista väg till lösning, nämligen att betodlarna skulle tillerkännas följande prisförmåner för sockerbetsleverans under 1926: ett grund- och minimipris av 2 kronor 75 öre per deciton 16-procentiga betor vid och under ett pris, exklusive sockerskatten, per 1 kilogram krossad melis av 45 öre med tillägg av 7 öre per deciton för varje öre nämnda sockerpris eventuellt komme att överstiga 45 öre, vartill skulle komma dittills stadgade tillägg för högre sockerhalt. Denna av kommissionen inför betodlarna förordade prisregel skilde sig från bolagets yttersta bud däri-genom, att grund- och minimipriset enligt den förstnämnda prisregeln låge 45 öre över det av bolaget garanterade grund- och minimipriset. Kommissionen hade för avsikt att föreslå regeringen att gå in för direkt statssubvention för täckande av sagda prisdifferens, högst 45 öre per deciton betor. Vid normal sockerbetsodling beräknade kommissionen det efter dessa grunder behövlige statsanslaget till ungefär 5 miljoner kronor, därav 4.5 miljoner kronor för Svenska sockerfabriksaktiebolagets betodlare och 0.5 miljon kronor för Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags betodlare. Såsom svar på nyssnämnda hänvändelse erhöll kommissionen den 27 mars 1926 meddelande från betodlareföreningens styrelse, att sagda förslag icke kunde godkännas. Efter mottagandet av detta svar anmälde kommissionen i skrivelse samma den 27 mars till dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att kommissionens medlingsarbete icke lett till uppgörelse mellan parterna samt att kommissionen ansåge, att möjlighet att på medlingens väg åstadkomma sådan uppgörelse för det dåvarande icke föreläge.

Betodlareföreningens stämma godkände den 30 mars 1926 föreningsstyrelsens åtgöranden i de förda förhandlingarna.

Efter anhållan av landshövdingarna i Malmöhus och Kristianstads län

sammankallades emellertid en förnyad stämma med betodlareföreningen den 8 april 1926. Därvid beslöt stämman med ytterligt knapp majoritet (58 röster mot 56) att i så måtto revidera sin dittillsvarande ståndpunkt, att minimipriset sänktes till 2 kronor 80 öre samt att en viss mindre jämkning finge vidtagas i regeln för betprisets beräkning i förhållande till sockerpriset. Vissa förutsättningar uppställdes därjämte för nämnda prisvillkor, bland annat att lägre järnvägsfrakter för betor erhöles.

I denna situation återupptog kommissionen vid sammanträde den 10 april 1926 förhandlingar med sockerbolaget i syfte att få klarlagt bolagets ställning till föreningens sista ståndpunkt i betprisfrågan. Därvid konstaterades, att bolaget icke ville acceptera den betalningsnorm för sockerbetor i förhållande till sockerpriset, som odlarnas ståndpunkt innebure. I skrivelse till den då t. f. chefen för jordbruksdepartementet den 11 april 1926 redogjorde kommissionen för läget samt anmälde, att möjlighet icke syntes förefinnas att på medlingens väg åstadkomma uppgörelse mellan parterna angående betpriset.

I officiell kommuniké den 13 april 1926 meddelades från den dåvarande regeringen, att denna med hänsyn till parternas ståndpunkt och den långt framskridna tiden ansåge fortsatt medlingsarbete utsiktslöst och icke ägnat att leda till resultat, varför detsamma betraktades som avslutat. Vidare meddelades i kommunikén, att, då därjämte någon annan väg, varigenom ändring i den förhandenvarande situationen på sockerbetsodlingens område skulle kunna åstadkommas och som tillika vore ur det allmännas synpunkt acceptabel, icke ansåges föreligga, regeringen icke heller komme att för 1926 års riksdag framlägga någon proposition i sockerfrågan.

*Betodlingens
inställande
1926.*

Någon uppgörelse om villkoren för sockerbetsodlingen 1926 kom alltså aldrig till stånd. Sedan förhandlingarna strandat, utfärdade visserligen såväl Svenska sockerfabriksaktiebolaget som Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag inbjudan till odlarna att teckna betodling 1926 på vissa angivna villkor, överensstämmande med bolagets yttersta bud vid förhandlingarna inför kommissionen. Dessa villkor innehöllo två alternativ angående betpriset, det ena avseende ett helt och hållet rörligt betpris i visst förhållande till sockerpriset och det andra avseende ett fast grund- och minimipris, stigande vid högre sockerpris. Med anledning av denna inbjudan tillkännagav emellertid Skånes betodlares centralförenings styrelse, att föreningen beslutat ej godkänna de erbjudna villkoren, varjämte medlemmarna erinrades om deras skyldigheter enligt föreningens stadgar.

I denna situation blev sockerbetsodlingen i Sverige i stort sett inställd 1926. Vissa utanför betodlarnas sammanslutningar stående odlare kontrakterade emellertid med sockerbolagen om betodling. Sålunda uppgick betarealen 1926 till endast 4,417 hektar och den därå skördade betmängden till 136,782 ton. Då betarealen under de närmast föregående tre åren utgjort i medeltal per år 41,459 hektar och skördemängden betor 1,105,000 ton, framgår härav att sockerbetsodlingen under 1926 uteblev å nära $\frac{9}{10}$ av den normala

betarealen. Av rikets 21 råsockerfabriker höllos under sagda år endast 4 fabriker i gång, därav 2 i Malmöhus län samt 1 i vartdera av Gotlands och Skaraborgs län. Tillverkningen av råsocker ur svenska sockerbeter nedgick också till 20,871 ton mot 204,601 ton år 1925.

Den 4 september 1926 tillsatte Kungl. Maj:t en ny sockerkommission bestående av dåvarande landshövdingen H. Elmquist såsom ordförande samt landshövdingen A. von Sneidern och numera avlidne lantbrukaren O. Nilsson i Tånga såsom ledamöter. Kommissionen skulle, i huvudsaklig överensstämmelse med av dåvarande chefen för jordbruksdepartementet i statsrådsprotokollet för sagda dag angivna riktlinjer, verkställa en allsidig undersökning angående förutsättningarna för sockerbetsodlingens snara återupptagande och framtida fortbestånd samt till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill undersökningen eventuellt kunde giva anledning.

*Ny socker-
kommission
tillsattes
hösten 1926.*

Föredragande departementschefen angav i statsrådsprotokollet följande riktlinjer för kommissionens undersökningar.

»Kommissionen bör hava att träda i förhandling med representanter för betodlarna och sockerfabriksbolagen för medverkande till en uppgörelse dem emellan rörande allmänna grunder för betprisets beräkning och vitbetsodlingens återupptagande. Vid en dylik uppgörelse, vilken bör vara avsedd att reglera de allmänna odlingsvillkoren helst för några år framåt, synes böra tagas i övervägande lämpligheten av att till den svenska sockernäringsens stabilisering en sådan ordning genomföres, att under år, då näringen giver vinst, sockerindustrien och betodlarna avsätta medel för näringens stödjande under tider, då sämre konjunkturer göra sig gällande.

Att under nu rådande förhållanden på sockermarknaden börja och fullfölja en dylik fondering lär av parterna själva näppeligen kunna åvägbringas. Det synes då kunna ifrågasättas, huruvida icke staten, därest parterna gent emot varandra äro benägna till de eftergifter, som ur det allmännas synpunkt må finnas påkallade, bör lämna sin medverkan till första bildandet av en fond med nyssberörda syfte, vilken, i händelse av behov, skulle kunna omedelbart komma till användning. Statens stöd till en dylik fond synes böra givas en sådan form, att de medel, som ställas till förfogande, i sinom tid vid inträdande gynnsammare konjunkturer skola återbetalas till statsverket.»

I syfte att erhålla en allsidig överblick över sockerbetsodlingen och sockerindustrien igångsatte denna kommission ett omfattande utredningsarbete. Sålunda införskaffades ingående och detaljerade uppgifter från de båda sockerfabriksaktiebolagen om deras ekonomiska och tekniska verksamhet m. m. Från rikets samtliga betodlarföreningar begärdes uppgifter om föreningarnas uppkomst, organisation, verksamhet m. m. Genom hänvändelser till hushållningssällskapens förvaltningsutskott i de län, där betodling brukade förekomma, erhöles uttalanden och utredningar angående sockerbetsodlingens betydelse ur olika synpunkter, verkningarna av dess inställande 1926 samt förutsättningarna för och vikten av dess återupptagande. Med anlitande av

*Utredningar
genom kom-
missionen
hösten 1926.*

särskild expert på fraktstatistikens område infortrade kommissionen och lät bearbeta uppgifter från de järnvägar, som pläga befrakta betor eller andra varor till råsockerfabriker, angående fraktsatser, befraktade kvantiteter och fraktinkomster beträffande transport av vitbetor och vissa andra råsockerfabrikationen berörande varor. Jämväl sockerbetsodlingens och sockerfabrikationens arbetarfrågor gjordes till föremål för särskilt studium. Slutligen införskaffades upplysningar rörande sockerfrågans läge i ett antal främmande länder såsom Tyskland, Danmark, Tjeckoslovakiet, Polen, Frankrike, Belgien, Holland och England. Det av kommissionen sålunda införskaffade omfattande utredningsmaterialet, vilket torde varit av betydelse för kommissionens arbetsresultat, blev av kommissionen systematiskt ordnat, men ett av kommissionen den 16 december 1926 inför dåvarande chefen för jordbruksdepartementet framställt förslag om utredningsmaterialets slutliga bearbetning ledde icke till någon åtgärd.

Kommissionens medlingsarbete hösten 1926.

Kommissionens huvudsakliga uppgift kom i stället att bliva att på förhandlingsvägen åstadkomma en uppgörelse mellan sockerbolagen å ena sidan och betodlarnas sammanslutningar å den andra angående villkoren för sockerbetsodlingen under närmaste år. I detta syfte hade kommissionen huvudsakligen under november 1926 ingående och upprepade överläggningar med representanter för Svenska sockerfabriksaktiebolaget och styrelsen för Skånes betodlares centralförening. Efter det att den i statsrådsprotokollet för den 4 september 1926 framförda tanken på viss under statens medverkan tillkommen fondbildning till sockernäringens stöd under tider med låga sockerpris diskuterats och därvid dels icke vunnit nämnvärd sympati från parternas sida, framför allt icke från sockerbolagets, samt dels befunnits svår att i praktiken genomföra, inriktades ansträngningarna på ernående av direkt överenskommelse, utan statens inblandning, mellan de båda parterna.

Förhandlingarna enligt denna linje fortlöpte så gynnsamt, att kommissionen redan den 15 november 1926 kunde underställa de båda parterna ett medlingsförslag, innebärande förslag till överenskommelse mellan Svenska sockerfabriksaktiebolaget och Skånes betodlares centralförening angående villkoren för sockerbetsodling under de fem åren 1927—1931. Kommissionens medlingsförslag antogs av parterna å båda sidor. I skrivelse den 22 november 1926 meddelade sålunda Svenska sockerfabriksaktiebolaget, att bolaget, trots de stränga krav förslaget ställde och särskilt i vissa situationer kunde komma att ställa på bolaget, likväl med hänsyn till betydelsen för bolaget såväl som för det allmänna och alla intresserade parter av en varaktig arbetsro på detta område ansett sig böra för sin del antaga medlingsförslaget. Skånes betodlares centralförening hade vid föreningsstämma den 25 november 1926 utan votering bifallit följande av föreningens styrelse enhälligt tillstyrkta utlåtande i ämnet: »Oaktat de obestridliga vanskligheter, som medlingskommissionens förslag innebär, bl. a. genom flerårigt kontrakt, byggande på den utländska sockermarknadens ovissa fluktuationer, antager föreningen med

hänsyn till den föreliggande tendensen till förbättrade sockerpris likväl det framlagda medlingsförslaget». Efter erhållandet av dessa svar, anmälde kommissionen den 26 november 1926 för dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, att uppgörelse om pris och övriga villkor för sockerbetsodlingen under då stundande femårsperiod träffats mellan berörda båda på området ledande parter.

I anslutning till den sålunda för Skånes vidkommande träffade överenskommelsen gjorde kommissionen hänvändelser till Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag och de utanför Skåne stående betodlarföreningarna, att jämväl detta bolag och dessa föreningar måtte antaga medlingsförslagets bestämmelser. Med anledning härav antogs dessa bestämmelser dels av sist nämnda bolag dels ock av betodlarföreningarna i Blekinge, på Gotland och — efter viss mindre jämkning — i Halland. Södra Kalmar läns och Ölands liksom Östergötlands läns betodlarföreningar ställde sig däremot avvisande eller i allt fall avvaktande till medlingsförslaget, men träffades likväl slutligen viss uppgörelse även mellan dessa föreningar och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag.

Vidare må nämnas, att kommissionen efter hänvändelser till Statens järnvägar liksom till vederbörande enskilda järnvägar utverkade viss nedsättning av fraktavgifterna för vitbetor och vitbetsmassa att gälla under den femårsperiod, betodlingsavtalen komme att vara.

Den 16 december 1926 kunde kommissionen i skrivelse till dåvarande chefen för jordbruksdepartementet göra anmälan om de på betodlingens område sålunda träffade uppgörelserna samt uttalade därvid tillika, att kommissionen ansåge sitt arbete därmed avslutat.

I överensstämmelse med det antagna medlingsförslagets bestämmelser upprättades härefter kontrakt mellan Svenska sockerfabriksaktiebolagets olika råsockerfabriker och de enskilda betodlarna angående leverans av sockerbetor under de fem åren 1927—1931, i enlighet med ett av representanter för de båda parterna tillhopa uppgjort tryckt kontraktsformulär. Kontraktet innehåller bestämmelser om betarealens storlek i hektar, betornas odling, kontrollmätning av betfälten, leverans, pris och biprodukter samt vissa bestämmelser i övrigt.

*Betodlings-
kontrakten för
1927—1931.*

Beträffande den viktiga och grundläggande bestämmelsen om betpriset stadgas (i § 8 av kontraktet) i huvudsak följande. Till grund för prisberäkningen lägges medelpriset å 1 kilogram krossad melis (K. 5) enligt Svenska sockerfabriksaktiebolagets priskurant vid försäljning till engrossister under tiden från den 1 februari det år, betorna odlas, till den 31 januari nästföljande år, sedan därifrån dragits dels sockerskatten och dels den i noteringen ingående engrosrabatten — f. n. 4 procent av bruttopriset. Det sålunda framräknade effektiva krossmelispriset utgör grundtalet för betprisberäkningen. För 100 kilogram sockerbetor med 16 procent sockerhalt utgör priset 6.5 gånger ovannämnda grundtal (= grundpriset). För varje $\frac{1}{10}$

Betpriset.

procent ökning eller minskning i medelsockerhalten röner betpriset ett tilllägg eller avdrag av 1 öre per 100 kilogram betor.

Till kontraktet har fogats följande *exempel på betalningssystemets verkningar*.

Sockerpris öre per kg. (K. 5)	Pris i kronor per 100 kg. betor				
	Procent socker i betorna				
	16 %	16.5 %	17 %	17.5 %	18 %
37 ¹	2.29	2.34	2.39	2.44	2.49
38	2.34	2.39	2.44	2.49	2.54
39	2.41	2.46	2.51	2.56	2.61
40	2.48	2.53	2.58	2.63	2.68
41	2.54	2.59	2.64	2.69	2.74
42	2.60	2.65	2.70	2.75	2.80
43	2.66	2.71	2.76	2.81	2.86
44	2.72	2.77	2.82	2.87	2.92
45	2.79	2.84	2.89	2.94	2.99
46	2.85	2.90	2.95	3.00	3.05
47	2.91	2.96	3.01	3.06	3.11
48	2.97	3.02	3.07	3.12	3.17
49	3.04	3.09	3.14	3.19	3.24
50	3.10	3.15	3.20	3.25	3.30
51	3.16	3.21	3.26	3.31	3.36
52	3.22	3.27	3.32	3.37	3.42
53	3.29	3.34	3.39	3.44	3.49
54	3.35	3.40	3.45	3.50	3.55
55	3.41	3.46	3.51	3.56	3.61

Betpriset
ändring vid
eventuellt
ändrade tull-
satsar.

I betodlingskontraktets § 8 mom. 6 har vidare överenskommit, att, därest tullsatserna å socker eller melass ändras under kontraktstiden, *ändringen delas lika mellan sockerbolaget och betodlarna*, ävensom att tvist om tolkning och tillämpning av denna bestämmelse skall avgöras av den under september—november 1926 fungerande av Kungl. Maj:t tillsatta medlingskommissionen.

Egendoms
överlåtande
under kontrak-
tstiden.

Vidare må framhållas, att under § 12 i kontraktet stadgas, att kontraktet är hävt, om betodlaren under kontraktstiden genom i laga ordning skedd överlåtelse avstår den egendom, varå enligt kontraktet betor skola odlas, den nya innehavaren av egendomen dock obetaget att övertaga kontraktet och odlingen såvida han så önskar samt därest han i så fall ansvarar för den förutvarandes skulder till bolaget för betfrö, betmassa, melass, snitsel och förskott.

Rätt för en-
skild odlare
att minska
den kontrak-
terade bet-
arealen.

Med hänsyn till att prisöverenskommelsen skulle gälla för en så lång tid som fem år hade betodlarna vid förhandlingarna krävt samt fingo i uppgörelsen intagna vissa bestämmelser om rätt för enskild odlare att kunna för ett kontraktår i sänder minska den eljest enligt kontraktet tecknade betarealen. Betodlingskontrakten innehålla i detta hänseende under § 14 i huvudsak följande stadganden. Därest enskild odlare önskar att för något av kontraktsåren minska den areal, han enligt kontraktet förbundit sig att odla,

¹ Dagens sockerpris är 2 öre lägre än det i tabellen förekommande lägsta priset.

är han härtill berättigad för ett år i sänder, för så vitt minskningen avser intill 50 procent av sagda areal samt han härom gör skriftlig anmälan till fabriken genom att före den 15 mars det år, sådan minskning avses skolaske, lämnade uppgift angående storleken av den areal, å vilken han för nästkommande kampanj ämnar odla sockerbeter, vilken areal bliver för det året bindande. Viss möjlighet finnes därjämte för enskild odlare, för vilken fortsatt betodling skulle medföra oöverkomliga svårigheter, att efter särskild anhållan och medgivande i vart fall av sockerfabriken — eller vid tvist av den förut nämnda kommissionen — minska sin odling med mera än 50 procent eller helt inställa densamma.

Enligt § 15 av kontraktet är enskild betodlare vidare berättigad att för särskilt kontraktår med intill 10 procent öka den areal, han enligt kontraktet förbundit sig att odla, för så vitt han därom gör skriftlig anmälan till fabriken före den 15 mars det år, ökningen avser.

I anslutning till förenämnda bestämmelser om enskild odlares rätt att i viss ordning kunna minska sin kontrakterade betareal, har under § 16 i kontraktet det stadgande intagits, att sockerbolaget må inställa driften vid råsockerfabrik endast för det fall, att för någon fabrik betarealen nedgår under 80 procent av den till fabriken 1924 tecknade arealen eller för fabrik i Skåne under 1,200 hektar. Vill odlare, som tecknat odling till fabrik, som på grund av denna bestämmelse ej igångsättes, leverera till annan fabrik, om vilken överenskommelse träffats mellan bolaget och odlaren, skall så anses, som om odlingen tecknats till denna andra fabrik.

Mellan Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag och dess betodlare avslötos likaledes femåriga betodlingskontrakt av i huvudsak samma innehåll som de ovan nämnda.

I enlighet med förenämnda kontrakt ägde teckning av betodling rum under våren 1927 avseende de fem odlingsåren 1927—1931. Vid denna tid var sockerpriset rätt högt, vilket givetvis bidrog att stimulera till mera allmän teckning av betodling på femårskontrakten. Sålunda uppgick priset å 1 kilogram krossad melis, skatten oräknad, till 48—50 öre under månaderna januari—mars 1927, vilket sockerpris med 13—15 öre överstiger det nu gällande. Den till Svenska sockerfabriksaktiebolaget för 1927 odlade betarealen uppgick till 37,437.5 hektar, vilket i det närmaste torde motsvara normal betodling inom detta bolags verksamhetsområde. Till Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag tecknades för 1927 tillhoppa 3,006 hektar. Skörderesultatet det året blev emellertid ovanligt dåligt. Beträffande Svenska sockerfabriksaktiebolaget erhöles sålunda från nämnda areal endast 914,712 ton sockerbeter. Motsvarande siffra för Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag var 73,795 ton. Den genomsnittliga sockerbetskörden per hektar stannade alltså för 1927 vid allenast 24,442 kilogram. Då medelsockerhalten i betorna för 1927 icke blev högre än ungefär 16.6 procent — den normala

Rätt för enskild odlare att öka den kontrakterade betarealen.

Rätt för sockerbolaget att inställa driften vid sockerfabrik.

Hittills förekommen betodling enligt kontrakten för 1927—1931.

genomsnittliga sockerhalten plägar bliva 17.2 procent — medförde detta, att utbytesresultatet liksom odlarnas pristillägg blev sämre det året än vanligt. Med hänsyn till att sockerpriset under den tidsperiod (1 februari 1927—31 januari 1928), som var avgörande för beräkning av 1927 års betpris, var jämförelsevis gynnsamt — medelpriset å 1 kilogram krossad melis, efter avdrag av sockerskatten och engrosrabatten, belöpte sig under sagda tid till 43.33 öre — erhöilo odlarna emellertid för det året ett så pass tillfredsställande pris som 2: 82 kronor för 100 kilogram 16-procentiga sockerbetor. För Svenska sockerfabriksaktiebolaget lämnade verksamheten under det räkenskapsår, 1 augusti 1927—31 juli 1928, varunder 1927 års betkampanj inföll, sådant ekonomiskt resultat, att bolaget kunde till aktieägarna utdela 4.5 procent å aktiekapitalet, därvid dock ett från föregående räkenskapsår å vinst- och förlustkontot kvarstående belopp av cirka 670,000 kronor jämväl måste anlitas för att möjliggöra dylik utdelning.

Vad härefter angår 1928 års betodling, må först framhållas, att krossmelispriset under årets början, då odlarna hade att bestämma sin betareal för året, nedgått till 40—44 öre, sockerskatten ej inräknad. Trots att prisläget alltså var för odlarna vida ogynnsammare än vid början av 1927, ökades betarealen i viss utsträckning för 1928. Härtill torde hava bidragit, förutom de ogynnsamma konjunkturerna för annan jordbruksproduktion, att en jämn uppgång i sockerpriset förmärktes under februari och mars 1928, i det krossmelispriset under denna period kontinuerligt steg från 40 till 44 öre. Svenska sockerfabriksaktiebolagets betareal ökades sålunda sagda år till 39,336 hektar och Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags till 3,195 hektar; i båda fallen alltså en arealökning med ungefär 5 procent. Även detta år blev skördeutfallet relativt ogynnsamt, nämligen för det förstnämnda bolagets betodling 1,021,815 ton och för det senare bolagets odling 69,060 ton. Hektarskörden blev alltså för 1928 ungefär 25,649 kilogram i medeltal för riket. Medelsockerhalten uppgick för Svenska sockerfabriksaktiebolagets del till 16.8 procent. Med hänsyn till det sedermera under 1928 inträffade starka priset på socker — krossmelispriset, exklusive skatten, sjönk från april 1928 till januari 1929 från 44 till 35 öre — kan emellertid med säkerhet antagas, att betpriset för 1928 års odling bliver synnerligen lågt, sannolikt blott något över 2: 40 kronor per 100 kilogram 16-procentiga betor.

Inkomna
framställningar
om betodlingens
nuvarande
vanskliga
läge.

Vad angår utsikterna för 1929 års odling, må erinras, att odlarna hava att före den 15 mars bestämma sin betareal inom vissa gränser. I det uppkomna läget med ytterligt låga sockerpris och inför utsikten, att odlarna till följd härav för 1929 års betskörd erhålla ett icke lönande betpris, hava åtskilliga framställningar i ämnet ingivits från jordbrukare- och betodlarehåll.

Sålunda hava till en början Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Kristianstads läns hushållningssällskap, Blekinge läns hus-

hållningssällskaps förvaltningsutskott, Gotlands läns hushållningssällskap samt Blekinge läns betodlareförening i särskilda skrivelser fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på det vanskliga läge, vari sockerbetsodlingen i vårt land för närvarande befinner sig.

Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framhållit, bland annat, hurusom under senare tid, huvudsakligen på grund av vissa sockerproducerande länders dumpingpolitik, ett starkt prisfall inträffat på sockermarknaden. Enligt det mellan Svenska sockerfabriksaktiebolaget och betodlarna gällande odlingsavtalet medförde detta en liknade nedgång i sockerbetspriset. Härigenom bleve sockerbetsodlingen förlustbringande för odlarna, och det kunde förväntas, att dessa, om ej bättre pris kunde uppnås, skulle begagna sig av sin rätt enligt betodlingsavtalet att under dettas återstående giltighetstid nedsätta den odlade arealen till hälften. Härav uppkomme fördärvliga verkningar å såväl landets handelsbalans som de förut tryckta förhållandena å lantbrukets arbetsmarknad, varjämte även arbetsmarknaden inom sockerindustrien därav rönt inverkan. För betodlaren kvarstode förlusten under återstående kontraktstid å den betareal, som fortfarande måste odlas.

Kristianstads läns hushållningssällskap har under framhållande av i huvudsak enahanda synpunkter hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att åt landet rädda sockerbetsodlingen åtminstone i sin nuvarande omfattning.

Blekinge läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har instämt i och understrukit de synpunkter, som kommit till uttryck i framställningen från Malmöhus läns hushållningssällskap. Vidare har framhållits, att sockerbetsodlingens lönsamhet vid så låga priser, som 1928 erhållits för betorna, måste även vid god skörd vara mycket problematisk. Vid så dåligt skördeutbyte, som under de senaste åren, bleve odlingen direkt förlustbringande. Visserligen hade lantmännen enligt kontraktet med sockerbolaget rätt att minska sin betareal med 50 procent, men vad särskilt anginge Blekinge län vore den kontrakterade arealen så knapp, att länets enda råsockerfabrik, belägen i Karlshamn, endast mycket kort tid kunnat hållas i gång. Redan en inskränkning av betarealen med 20 procent skulle säkerligen omöjliggöra fabriken igångsättande med påföljd, att betodlarna inom länet skulle bli hänvisade till att leverera sina betor till annan avlägsnare belägen fabrik med därav följande ökning i sina fraktkostnader. Vare sig de blekingska lantmännen utnyttjade rättigheten att inskränka betarealen eller icke, komme betodlingen således att med nuvarande betpriser för dem medföra förlust. Förvaltningsutskottet hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga sådana åtgärder, att den inhemska sockerbetsodlingen och sockerproduktionen kunde i sin nuvarande omfattning upprätthållas.

Gotlands läns hushållningssällskap har, under framhållande av jordbrukets betydelse för landet samt dess nuvarande svaga läge, särskilt yrkat, att för jordbrukets stödjande förslag måtte föreläggas riksdagen till möjliggörande av fortsatt inhemsk sockerbetsodling.

Blekinge läns betodlareförening har uttalat bland annat följande. För sockerbetorna, varav framställes människoföda, betalades föga mer än hälften av det pris, per foderenhet räknat, jordbrukaren finge utgiva för det kraftfoder, han inköpte till utfodring av sina kreatur. Under sådana förhållanden vore det bättre för jordbrukaren att behålla sockerbetorna för att utfodra desamma till kreaturen, vilket dock ej låte sig göra, på grund av gällande kontrakt med sockerfabriken. Vidare erinrades om de stora värden,

det här rörde sig om. Enbart arbetslöner för arbetare på betfälten torde vid full drift uppgå till cirka 12 miljoner kronor och vid råsockerfabrikerna och raffinaderierna till cirka 10 miljoner kronor. Minst 30,000 arbetare bleve vid sockerbetsodlingens upphörande berövade en inkomst, varpå de nu till väsentlig mån existerade. Järnvägar och en mängd andra företagare finge högst avsevärt reducerade inkomster, om sockerbetsodlingen skulle reduceras eller upphöra. Sockerbetsodlarna i Blekinge ansåge det vara nödvändigt, att ändring skedde i de nu med sockerbolaget gällande odlingskontrakten.

Enär det, med hänsyn till den betydande roll sockerbetsodlingen spelar för jordbruket inom landets sydligare delar samt i övrigt för landets ekonomiska liv, synt mig vara av vikt, att kännedom vunnes rörande den ställning till frågan, som intoges jämväl av andra betodlarföreningar än den förenämnda, har jag genom skrivelser den 5 december 1928 till dessa andra föreningar begärt uttalande rörande det inom området för varje förenings verksamhet föreliggande läget med avseende å sockerbetsodlingen samt den inverkan, som de nu rådande, av utlandet beroende förhållandena på den svenska sockermarknaden kunde väntas medföra för betodlingen, därest för närvarande tillämpade regler för prisbestämningen å betor samt för nämnda odlings ordnande i övrigt komme att kvarstå och åtgärder icke vidtoges, ägnade att medverka till en bättring av förhållandena.

Med anledning av dessa mina skrivelser hava svar inkommit från samtliga betodlarföreningar.

Skånes betodlares centralförenings u. p. a. styrelse har anfört följande. Styrelsen vore av samma mening som Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott angående de nu rådande av utlandet beroende förhållandenas på den svenska sockermarknaden inverkan på sockerbetsodlingen och deras därav uppkommande fördärliga verkningar å såväl landets handelsbalans som lantbrukets och sockerindustriens arbetsmarknad. För regleringsåret 1 februari 1927—31 januari 1928 utgjorde medelsockerpriset 45.47 öre och priset på 100 kilogram sockerbetor sålunda 2 kronor 31 öre förutom tilläggspriset för sockerhalt, vilket varierade emellan 2 och 9.8 öre samt i medeltal uppginge till 6.1 öre. För innevarande regleringsår komme antagligen medelsockerpriset att understiga 39 öre och betpriset bleve då cirka 2 kronor 42 öre med ett mindre tilläggspris för sockerhalt. Dagspriset för socker gäve ett betpris av endast 2 kronor 23 öre, och det vore icke säkert, att prisnedgången ännu nått botten. Av det anförda torde tydligen framgå, att åtgärder ägnade att medföra en bättring vore högst nödvändiga, om de nämnda fördärliga påföljderna skulle kunna avvärjas. Under nu rådande kontraktsförhållanden kunde bättring endast åstadkommas genom statsmakternas försorg.

Gotlands läns betodlareförening u. p. a. har framhållit, att de synpunkter, som framförts såväl av Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott som av Blekinge läns betodlareförening, ägde full giltighet även för Gotlands vidkommande. Sålunda kunde med visshet förutsägas, att alla tecknade betodlingsarealer över 1 hektar till kommande år bleve reducerade, de flesta ned till 50 procent, för den händelse höjning av betpriset icke kunde åstadkommas. Och för Gotland kunde detta vara liktydigt med betodlingens

upphörande, om Svenska sockerfabriksaktiebolaget begagnade sin rätt enligt odlingskontraktet att nedlägga driften vid fabrik, vars odlingsareal minskats till under 80 procent av den tecknade. Vad detta skulle betyda för öns näringsliv och samfärdsel kunde väl i någon mån belysas med siffror, men torde till sina verkningar kunna överblickas först, då odlingens nedläggande blivit ett fullbordat faktum. För Gotlands järnväg utgjorde sålunda år 1927 inkomsten av sockerindustrien i Roma (frakter för betor och råsocker) 25 procent av samtliga godsfrakter och 17 procent av järnvägens samtliga inkomster. För Slite—Roma järnväg utgjorde samma inkomst 15 procent av hela bruttoinkomsten och för Klintehamn—Roma samt Sydvästra Gotlands järnvägar 47 procent av samtliga inkomster. Dessa tre sistnämnda järnvägar vore för sin existens helt beroende av att sockerbetsodlingen bedrevs i full utsträckning. För Klintehamn—Roma samt Sydvästra Gotlands järnvägar betydde varje procent sänkning av betarealen en förlust på 600 kronor. För ångfartygsaktiebolaget Gotland utgjorde frakten för råsocker en avsevärd inkomst. Av förenämnda såväl hushållningssällskaps förvaltningsutskott som betodlareförening hade med rätta framhållits förlusten för odlarna med nu rådande låga betpris. Detta gällde icke endast de odlare, som använde lejd arbetskraft. Även de mindre odlarna, som själva arbetade med sina betor, drabbades av samma förlust, visserligen i form av minskad ersättning för sitt arbete men därför icke mindre kännbar, i synnerhet under så vidriga väderleksförhållanden, som detta är varit rådande. Och skulle det vara så olyckligt, att öns hela betodling komme att nedläggas, bleve ju alla dessa mindre odlare helt berövade sin arbetsinkomst, både den de haft på det egna betfältet och den på de större odlarnas betfält. I de 54 av öns socknar, inom vilka betodling i någon större utsträckning förekomme, hade genom länets hushållningssällskap utlämnats cirka 600 egnahemslån, de flesta på jordbrukslägenheter. Den årliga annuiteten för dessa belöpte sig för närvarande till över 95,000 kronor. För dessa egnahemslåntagare utgjorde arbetet vid sockerindustrien (på egna och andras betfält och för Roma sockerfabrik) den viktigaste inkomstkällan och den, varmed egnahemslåneannuiteten i regel bestredes. Genom inställd (och även minskad) betodling skulle alla dessa berövas utom annat även möjligheten att fullgöra sina skyldigheter som egnahemslåntagare. Många av dem bleve säkerligen nödsakade att gå ifrån sina lägenheter. Utom förvärrade arbetslöshetsförhållanden, drabbades ju i detta fall både hushållningssällskapet och staten av direkta förluster. Framstående personer, som vid tiden för sockerbetsodlingens införande på Gotland i början av 1890-talet varit i tillfälle att jämföra gotländskt jordbruk med fastlandets, ansåge, att Gotland då varit minst 30 år efter sin tid. För närvarande torde Gotlands jordbruk kunna jämföras med södra Sveriges. Inställd betodling skulle emellertid åstadkomma icke endast ett stillastående utan rent av tillbakagång i öns hela näringsliv. Arbetslösheten skulle nu, efter de goda årens förhållandevis höga levnadsstandard, bliva rent av olidlig, i synnerhet som här finnes så liten möjlighet till annat arbete, då den lilla industri, som finnes, ej kunde sysselsätta flera arbetare. Dessa i största korthet berörda förhållanden torde i någon mån klargöra, huru betydelsefull sockerbetsodlingen vore för Gotlands hela ekonomiska liv, för dess järnvägar, för dess många egnahemslåntagare och andra jordbruksarbetare, för dess handel och sjöfart och för dess jordbruk.

Södra Kalmar läns och Ölands betodlareförening har anfört bland annat följande. Det torde med sannolikhet kunna förutsägas, att om reglerna för

nuvarande prisbestämningen å betor fortföre att vara gällande, komme driften vid Mörbylånga sockerfabrik att inställas. Ty då betodlarna för att undgå allt för stora förluster genom betodlingen komme att begagna sig av sin rätt enligt kontraktet att minska åtagna förbindelsen om odling av betor med 50 procent, bleve odlingen så liten, att sockerfabriken funne det alltför förlustbringande att uppehålla driften. Så länge nuvarande prisläge fortföre, syntes sålunda betodlingen inom området vara utesluten. I de landskap, där endast en fabrik finnes, uppstode ju annat förhållande än exempelvis i Skåne, där i utomordentliga fall avverkningen kunde försiggå vid varannan eller var tredje fabrik. Sedan sockerbetsodlingen kommit till stånd på Öland, hade rikliga arbetstillfällen uppstått och därigenom också bättre utkomstmöjligheter. Det hade också visat sig, att sockerbetsodlingen gäve en betydande anledning till arbetstillfällen och uppsving, varav även följt ett relativt gott västånd hos arbetsbefolkningen. Dessutom hade som en följd av betodlingen jordbrukets intensitet i övrigt ökats betydligt, så att även därigenom större arbetsmöjligheter yppat sig. Tillkomsten och fortvaron av Ölands järnväg, för vilken kommunerna gjort betydande ekonomiska uppoffringar, kunde sägas nästan helt bero av sockerbetsodlingen. Utan tvivel uppstode genom betodlingens eventuella nedläggande, utom en del andra svårigheter, stor arbetslöshet, så att direkt statligt arbetslöshetsunderstöd i många fall bleve nödigt, ty det arbetsfolk, som nu hade sin utkomst direkt eller indirekt genom betodlingen, vore till stor del lägenhetsägare, som alldeles saknade en jordbit, varå de kunde frambringa några produkter.

Östergötlands betodlareförenings u. p. a. styrelse har uttalat i huvudsak följande. Läget med anledning av det starka priset på sockermarknaden vore lika kritiskt i Östergötland som i övriga betodlande delar av landet. Allmän tveksamhet och missnöje med betavtalet visade sig redan, när avtalet trädde i kraft, och verkningarna hade ej heller uteblivit. Den ringa teckningen av betareal, trots energiska ansträngningar från vederbörandes sida, vore en säker mätare av de ekonomiska betingelserna för odlingen. Styrelsen kunde ej nog starkt understryka betydelsen av att åtgärder vidtoges för att åt det svenska folkhushållet rädda den inhemska sockerproduktionen. För att komma ur det vanskliga läget, vari sockerbetsodlingen oförnekligen kommit, och finna en lösning, borde prissättningen så avvägas, att de, som vore verkamma inom sockerproduktionen, likställdes och erhöles en rättvis och skälig avkastning av sitt arbete och kapital. Vid de underhandlingar, som fördes när nu gällande avtal genom statsmakternas ingripande slutgiltigt stadfästes, hade styrelsen framhållit, att mera regelbundna priser borde införas, som lämnade garanti för att produktionskostnaderna bleve täckta. Den rätta lösningen för att stabilisera odlingen vore införande av garantipris, så att betodlingen möjliggjordes. Komme nu gällande kontraktsbestämmelser att tillämpas även under år 1929, bleve sockerbetsodlingen i Östergötland från odlarnas synpunkt ej längre möjlig.

Styrelsen för Hallands betodlarförening u. p. a. har framhållit, att det ofta visat sig svårt att hålla i gång länets betodling, vilken i större omfattning pågått efter det år 1907 i länet uppförts en sockerfabrik. Det syntes nu ej längre möjligt att med det betpris, som betingades i gällande kontrakt, bedriva sockerbetsodling inom länet, och hade lantmännen allmänt yttrat, att de komme att uppsäga kontrakten så vitt möjligt på hela den tecknade arealen. Styrelsen funne därför, att enda medlet att komma ifrån alla de olägenheter, vilka såsom från Malmöhus läns hushållningssällskap fram-

hållits, vore förbundna med en minskad eller upphörd sockerbetsodling, vore att genom statens ingripande priset å sockerbetorna så bestämdes, att en fortsatt odling kunde möjliggöras.

Därefter hava i januari 1929 framställningar i ämnet inkommit från *Skaraborgs* och *Östergötlands läns hushållningssällskaps* samt *Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, vari framställas i huvudsak samma synpunkter som i förut återgivna skrivelser.

Den 12 december 1928 tillsatte Kungl. Maj:ten en kommission, bestående av överståthållaren H. Elmquist såsom ordförande samt landshövdingen A. von Sneidern och chefen för statens egnahemsstyrelse C. Mannerfelt såsom ledamöter, med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag till åtgärder med anledning av sockerbetsodlingens inom landet nuvarande läge.

Tillsättandet den 12 december 1928 av en socker-kommission.

Den 8 januari 1929 har kommissionen, som jämväl i övrigt biträtt vid ärendets beredning inom departementet, avlämnat utlåtande med utredning och förslag i ämnet. Detta utlåtande är så lydande.

Socketkommissionens utlåtande.

»Det till grund för betpriset liggande sockerpriset är — för så vitt man bortser från den svenska tullsatsen å socker — helt beroende av världsmarknadens pris å socker, vilket i sin tur utslutande beror av utomsvenska förhållanden. Med hänsyn till den internationella sockermarknadens avgörande betydelse för betpriset i Sverige och därmed för den svenska betodlingens betingelser över huvud taget har det synts kommissionen vara av stor vikt att — med anlitande av olika för kommissionen tillgängliga källor, särskilt en av fil. lic. E. Sylwan i Malmö i ämnet utarbetad översikt — närmare redogöra för nuvarande situation på sockermarknaden i världen.

Världskriget medförde en fullständig omvälvning i produktionen av rörsocker i förhållande till betsocker. Den totala sockerproduktionen i världen utgjorde 1900/1901 omkring 12 miljoner ton och 1913/1914 cirka 18 miljoner ton. I dessa siffror ingingo rörsocker och betsocker med samma procent. I samband med den tvångshushållning, som under världskriget infördes i flertalet av Europas länder, hölls sockerpriset allmänt på en för betodlarna oräntabel nivå. Av denna och andra tillstötande orsaker sjönk betsockerproduktionen år för år, för att 1919/1920 utgöra endast 21 procent av världsproduktionen. Inskränkningen i betodlingen medförde höga priser å det på världsmarknaden tillgängliga rörsockret, och de betydande vinster, som härigenom tillflöto rörsockerproducenterna, fingo användning ej blott för upptagande av nya arealer utan även i stor utsträckning för vetenskaplig försöksverksamhet samt för införande av moderna tekniska anordningar för rörsockrets utvinnande. Efter kriget återupptogs den europeiska betodlingen och växte snabbt fram mot förkrignivån. 1927/1928 utgjorde världsproduktionen över 25 miljoner ton, därvid rörsocker och betsocker fördelade sig på ungefär följande sätt: 64 procent rörsocker mot 36 procent betsocker. Rörsockerproducenterna voro emellertid ej sinnade att vika från den ställning, kriget givit dem. De ej

Läget å världssockermarknaden.
Världsproduktionen av socker.

blott höllo utan ökade sin produktion i sådan grad, att världsproduktionen för 1928/1929 uppskattas till 27 à 28 miljoner ton.

Rörsocker.

Störst som rörproducerande land är Cuba. Redan åren före världskriget hade amerikanskt kapital börjat intresseras i den cubanska sockerindustrin, och under de därpå följande åren växte densamma hastigt, varigenom Cuba vid världskrigets slut var i stånd att med en från 2.6 till 4 miljoner ton stegrad produktion bidra till världens sockerförsörjning. Cubas produktion har därefter ytterligare växt, så att densamma 1928/1929 beräknas uppgå till cirka 5 miljoner ton.

Å Java, som näst Cuba är världens största rörsockerproducent, har på allra senaste åren en kraftig produktionsökning åstadkommit en stor omvälvning. Här är det likväl mindre arealökningen än utexperimenterandet av nya givande rörsorter samt införandet av rationella odlingsmetoder, som framkallat produktionstillväxten. Ett märkligt resultat har vunnits med en ny rörsort, vilken uppgives hava en sockerhalt, som är 20 procent högre än de bästa tidigare förekommande, och ehuru förädlingsarbetet med detta rör först avslutats för ett par år sedan, lärers detsamma redan ha införts på 66 procent av den år 1927 odlade arealen. Icke minst tack vare dessa och andra på vetenskaplig väg vunna framsteg har Javas sockerproduktion, som ännu i början av detta decennium knappast översteg förkrigstidens nivå eller cirka 1.5 miljoner ton, så småningom höjts till 2 miljoner ton för att 1928/1929 beräknas uppgå till omkring 3 miljoner ton. — I flera av de övriga mera betydande rörsockerproducerande länderna, Englands kolonier, Förenta Staterna och dess kolonier samt Sydamerika, har jämväl en kraftig stegring av produktionen ägt rum.

Betsocker.

Världsproduktionen av betsocker utgjorde 1927/1928 nära 9 miljoner ton. Betsockerproduktionens relativa andel i världsproduktionen uppgår sålunda för närvarande till cirka 36 procent. Den övervägande delen härav produceras i Europa, ehuru Förenta Staterna hava en icke obetydlig produktion, som dessutom torde hava goda möjligheter till ökning. De största betproducenterna i Europa nådde 1927/1928 följande ungefärliga tillverkning.

Tyskland	1,665,000 ton
Ryssland och Ukraina	1,471,000 »
Tjeckoslovakiet	1,239,000 »
Frankrike	863,000 »
Polen	566,000 »

Härjämte producerades i Förenta Staterna omkring 965,000 ton.

Världskonsumtionen av socker och förefintliga sockerlager.

Världskonsumtionen av socker företer under den gångna delen av innevarande decennium en helt annan bild än under 1900—1914. Visserligen har konsumtionen såväl under det ena som det andra tidsskedet ständigt ökats. Men medan denna ökning i förra fallet var tämligen konstant med cirka 3 procent årligen, har den under 1920-talet varit stadd i fallande. Från att i decenniets början hava uppgått till 1.1 à 1.3 miljoner ton har

den årliga konsumtionstillväxten numera nedgått till 0.7 å 0.8 miljoner ton. Under förutsättning att ökningen fortskrider under detta konsumtionsår i nämnd omfattning, skulle konsumtionen 1928/1929 uppgå till cirka 26 miljoner ton mot en väntad produktion av, som förut nämnts, 27 å 28 miljoner ton. Sålunda beräknas årets produktion överstiga konsumtionen med 1 å 2 miljoner ton. Då därjämte produktionen under en följd av år överstigit konsumtionen, har ett världsmarknadslager skapats, som verkar tryckande på sockerpriserna. Lagerbehållningen 1927/1928 har beräknats till cirka 4 miljoner ton, och väntas för 1928/1929 stiga till 5 å 6 miljoner ton.

Världsmarknadspriset å socker har till följd härav kraftigt nedgått. Genomsnittspriserna för den hittills och väl länge framåt ledande marknaden — New York — är härför betydande. De ligga för de senare åren ungefär på förkrignivån, d. v. s. 21 å 22 öre per kilogram, vilket med hänsyn till penningvärdets fall är anmärkningsvärt. Än anmärkningsvärdare är, att priset i New York vid årsskiftet 1925/1926 föll under 17 öre per kilogram och är för närvarande åter nere vid omkring detta pris. Dessa pris avse oförtullat råsocker.

Pris.

Att de stigande produktionsöverskotten icke — med undantag för viss tid 1925/1926 — ännu starkare återspeglats i prisen, torde hava sin förklaring i, att Cuba, som 1925/1926 hade en produktion av 4,884,000 ton, påtog sig för motverkande av det vid denna tid starka priset att — uppenbarligen i eget intresse — begränsa sin produktion för 1926/1927 till 4.5 miljoner ton. Denna inskränkning, som officiellt proklamerades av Cubas president, verkade enligt beräkning prisstegrande. Men Cuba ville å andra sidan ej ensamt bära bördan av odlingsinskränkning. Efter underhandlingar i Europa mellan representanter för Cubas samt Tjeckoslovakiets, Polens och Tysklands sockerindustrier, nåddes den överenskommelsen, att Cuba för 1927/1928 skulle inskränka sin produktion till 4 miljoner ton, under förutsättning att ett vart av sagda europeiska länder förband sig att ej öka sin exportkvantitet över visst fixerat belopp. Cuba uppgives hava hållit sin utfästelse, såvitt siffrorna visa, så ock Tyskland. Tjeckoslovakiets och Polens tolkning av överenskommelsen föranledde emellertid Cuba att begära fria händer.

Produktions-
inskränkning
på Cuba
1927/1928.

Cuba har nu upphävt alla produktionsrestriktioner, och med det stora överskott, man ej minst på grund härav kan emotse för den närmaste framtiden, torde ett för hela världens sockernäring kritiskt läge hava inträtt. Cuba har för 1928/1929 att räkna med en produktion av cirka 5 miljoner ton. Huruvida fabriker till nuvarande pris kunna med fördel förarbeta röret, är tvivelaktigt. Cubanerna hava, sedan andra vägar visat sig oframkomliga, sökt hålla uppe priset för sin huvudavnämare, Förenta Staterna, där Cuba skyddas genom preferenstill, genom att kasta stora myckenheter till Europa till »underpris». Cuba är i hög grad beroende av sin sockerindustri och läser icke utan tvingande nödvändighet avstå från den ställning på sockermarknaden, landet skaffat sig. Fråga är emellertid, om icke

Cubas socker-
politik där-
efter.

en sådan nödvändighet snart måste vara för handen, då det anses, att de sämst lottade fabrikerna på Cuba stå inför en katastrof. En något så när kraftig inskränkning av odlingen på Cuba i förening med den stigande konsumtionen skulle otvivelaktigt verka stärkande på världsmarknaden.

Javas socker-
politik.

Javas produktion har, såsom ovan berörts, haft ett storartat uppsving. Tack vare hög organisatorisk och teknisk ståndpunkt lära Javas produktionskostnader ligga så lågt, att produktionen även med nu gällande låga priser är ekonomiskt bärig. Alla för rörodling tillgängliga områden på Java uppgivas emellertid vara tagna i anspråk, och någon nämnvärd ökning av produktionen på Java torde därför ej vara att förvänta. Javas huvudavnämare äro länderna i fjärran östern, men dessa hava under senare år icke kunnat upptaga Javas hela produktion. För att icke därstädes trycka priserna har Java, till priser vida understigande de i östern gällande, sålt sitt överskott till Europa och därmed vållat Cuba och Europa avsevärt avbräck ifråga om avsättningsmöjligheter och pris. Konsumtionen av socker är per huvud räknat synnerligen låg i fjärran östern, men det väntas, att densamma med de låga priserna skall stiga. Skulle så ske, kan fjärran östern med lätthet upptaga Javas hela produktion, varigenom trycket på världsmarknaden skulle lättas. För innevarande konsumtionsår lærer emellertid Java redan sålt ganska betydande kvantiteter för leverans till Europa.

Konstlade in-
grepp i pris-
bildningen å
världsmark-
naden.

Jämföras produktionskostnaderna å Cuba och Java med nu gällande världsmarknadspris, torde därav framgå, att detta pris ännu lämnar producenterna på Java någon vinst men är förlustbringande för flertalet cubanska odlare och tillverkare. Den abnormala situationen har inträtt, att endast en mindre del av världens sockerbehov torde framställas utan förlust. Med en helt fri världsmarknad vore en dylik situation knappast tänkbar, och torde därför andra prisbildande faktorer än utbud och efterfrågan hava verksamt bidragit till nuvarande prisfall. I själva verket har marknadsläget under senare år i allt större utsträckning influerats av de konstlade ingrepp i sockerproduktion och prisbildning, vartill snart sagt alla länder funnit sig föranlåtna.

Brysselkon-
ventionen
1902 och dess
upphörande.

Redan under senare delen av 1800-talet skärptes konkurrensen mellan de sockerproducerande länderna av en skatte- och tullagstiftning, vilken i form av direkta och indirekta premier till ofta avsevärda belopp beredde vissa länders sockerindustrier ett viktigt stöd. Detta gav bland annat upphov till en förskjutning av de normala konkurrensbetingelserna, och härav föddes en önskan om internationell reglering av sockerbeskattningen. Efter viss tidigare sockerkonvention, avslöts den 5 maj 1902 mellan Belgien, England, Frankrike, Holland, Italien, Spanien, Sverige, Tyskland och Österrike-Ungern den s. k. Brysselkonventionen, varigenom alla direkta och indirekta exportpremier avskaffades samt ett bestämt förhållande fastställdes mellan införseltull och skatt. Från tvånget att tillämpa denna bestämmelse fritogos emellertid Italien, Spanien och Sverige, så länge de icke utförde något socker.

Emot de länder, som stodo utanför konventionen och som alltjämt medgävo premier, förbundo sig konventionsstaterna att pålägga en strafftull, uppgående till premiens belopp, en föreskrift, vilken bragtes i tillämpning emot Ryssland. Tillsynen över konventionens efterlevnad överlämnades åt en permanent kommission med säte i Bryssel. England och Italien utträdde efter föregången uppsägning ur unionen 1 september 1913. För övriga konventionsstater skulle överenskommelsen vara gällande till 1 september 1918. Emellertid sprängde världskriget de facto konventionen redan tidigare.

Ett stort antal länder i Europa hava särskilt under senare tid genom förhöjda tullar sökt uppamma den egna sockertillverkningen samt bereda den skydd mot priset på världsmarknaden, såsom framgår av följande tabell.

Tullskydd för socker i europeiska länder.

Tull- och skattesatser å socker år 1928.

	Tull per 100 kg.		Skatt per 100 kg. raffinad
	Råsocker kr.	Raffinad kr.	
Belgien	8: 32	8: 32	¹ 4: 16
Danmark	5: 90	10: 00	¹ 5: 70
England ²	14: 93	20: 83	¹ 10: 41
Frankrike ³	14: 28	14: 65	18: 60
Holland	—	—	40: 50
Italien	11: 88	17: 82	78: 56
Jugoslavien	21: 60	⁵	33: 00
Norge	30: 00	30: 00	—
Polen	20: 93	25: 12	⁴ 31: 50
Rumänien	28: 40	43: 20	4: 53
Ryssland	19: 20	24: 50	⁵
Schweiz	1: 44	9: 37	—
Spanien	43: 20	43: 20	27: 18
Sverige	7: 00	10: 00	4: 00
Tjeckoslovakiet	37: 69	37: 69	20: 42
Tyskland	18: 70	22: 25	9: 35
Ungern	⁵	19: 68	26: 50
Österrike	12: 70	16: 73	¹ 7: 60

Anm. Uppgifterna hava erhållits från United States Sugar Association, New York, och Svenska sockerfabriksaktiebolaget, Malmö.

De utländska valutorna hava av kommissionen omräknats efter kurserna den 31 december 1928.

¹ Utgår ej för importerat socker.

² Tullen för socker från Englands kolonier utgör 8: 07 kronor per 100 kilogram.

³ För socker från Frankrikes kolonier utgår ej någon tull.

⁴ Skatten å en viss vid början av varje år för inhemsk konsumtion fastställd kvantitet socker utgår med 14: 70 kronor per 100 kilogram.

⁵ Uppgift saknas.

Att närmare följa de olika ländernas sockertullpolitik kan här icke ifrågakomma. Endast några belysande exempel för den allmänna tendensen må anföras. För Europa och speciellt för Mellan- och Nordeuropa är prisläget i England direkt eller indirekt normgivande. England är Europas största importör av vitt socker och har hitintills i Tjeckoslovakiet haft sin största leverantör av denna socker kvalitet. Den tjeckiska exporten till England går över Hamburg, där Tjeckoslovakiet måste hålla för England konkurrenskraftiga priser. Sockernoteringen i Hamburg påverkas därför i väsentlig grad dels av de engelska marknadsförhållandena dels av den tjeckiska prispolitiken.

Skyddspolitiken i England.

England, som före kriget var den ivrigaste förkämpen för Brysselkonventionen, har efter kriget med mera omfattande anstalter än något annat land satt självförsörjningen som mål för sin sockerpolitik. För detta syfte har England hållit sockerpriset högt dels genom hög införseltull å vitsocker och dels genom betydande direkta premier för inom landet producerat socker. Vidare har England som ett led i dessa strävanden — delvis som en repressalieåtgärd mot tjeckisk dumping — under år 1928 genom sänkning av råsockertullen berett den inhemska raffinadindustrien ökat skydd. Med snabba steg torde England närma sig den tidpunkt, då landet är i stånd att inom imperiets gränser tillgodose sitt behov av vitt socker.

Tjeckoslovakiets prispolitik.

För Tjeckoslovakiet, som är Europas största sockerexportör, har den engelska sockerpolitiken fått de allvarsammaste verkningar. Sedan flera år tillbaka har den tjeckiska sockerindustrien — en av landets största exportnäringar — på grund av upprepade tullförhöjningar i importländerna funnit sin avsättning alltmer försvårad. I denna situation har den tjeckiska industrien i skydd av en prohibitiv tull och genom kartellering av hela industrien sett sig föranlåten att tillämpa dumpingpolitik. För finansiering av detta exportsystem har industrien i samverkan med sitt lands regering uttagit betydande premier på den inom landet förbrukade sockerkvantiteten. Dessutom ha de tjeckiska betodlarna, såsom motprestation till ett dem tillerkänt överpris å inlandsbetor, åtagit sig att till industrien leverera exportbetor till sådana priser, som eljest icke skulle kunnat av dem godtagas. Med stöd härav har Tjeckoslovakiet upprätthållit sin export i en omfattning, som därförutan varit otänkbar, samt tidvis forceerat sin exportförsäljning, särskilt över Hamburg, till priser understigande eljest rådande världsmarknadspris.

Denna dumpingspolitik torde böra tillmätas viss betydelse som prisbildande faktor, då den exportkvantitet, växlande mellan 0.7 till 1 miljoner ton, som Tjeckoslovakiet på senare åren haft att marknadsföra, representerat omkring 15 å 20 procent av den öppna världsmarknadens behov. Å andra sidan intar Tjeckoslovakiet som sockerexportör vid sidan om Cuba och Java en relativt underordnad ställning. Ur denna synpunkt torde den tjeckiska dumpingpolitiken i första hand böra betraktas som en följdföreteelse till det pristryck,

som den ökade produktionen i sistnämnda länder utövat. Om sålunda den tjeckiska pris- och premiopolitiken ur världsmarknadens synpunkt icke haft någon avgörande betydelse, har den däremot ett stort inflytande på den mera avgränsade marknaden, där den tjeckiska sockerexporten är en avgörande prissfaktor. I motsats till Cuba, som uteslutande exporterar råsocker, kommer det tjeckiska sockret i marknaden huvudsakligen som vitsocker. För prisläget å den engelska vitsockermarknaden har den tjeckiska prispolitiken därför haft sin givna betydelse liksom denna marknad i sin tur återverkar på Hamburgnoteringen å tjeckiskt vitsocker. Än mera prisbestämmande har Tjeckoslovakiet kunnat uppträda å sina närmaste grannområden i Sydtyskland, Österrike, Schweiz och Italien. Det bör framhållas, att prisläget i Sverige närmast bestämmes av Hamburgnoteringen samt att detsamma därigenom rönt inflytande bland annat av Tjeckoslovariets periodiska nedpressning av vitsockerpriset i Hamburg.

De internationella krisartade förhållandena på sockermarknaden, kännetecknade för närvarande bland annat av osedvanligt lågt världsmarknadspris å denna vara, återspegla sig noggsamt i det svenska sockerpriset. I omstående tabell angives sockerprisets höjd i Sverige för tiden 1 augusti 1925 till och med innevarande dag (den 8 januari 1929).

Sockerpriset i Sverige under senaste tid.

Härav framgår, bland annat, att sedan början av 1927, då de enskilda svenska betodlarna underskrevo nu gällande femårskontrakt, sockerpriset — exklusive raffinadtullen (10 öre) och sockerskatten — nedgått från 38 å 40 öre till 30 å 34 öre vid början av 1928 och till 25 öre för närvarande. Inklusivt raffinadtullen, men exklusive sockerskatten, är sockerpriset alltså nu 35 öre, ett pris som torde understiga vad som eljest förekommit i fråga om socker under åtminstone de senaste 20 åren.

Detta synnerligen låga sockerpris medför, som förut nämnts, att också betpriset enligt odlingskontrakten bliver synnerligen lågt. Om sockerpriset under nästa regleringsår, börjande den 1 februari 1929, stannar vid i medeltal 36 öre, bliver grundpriset för 100 kilogram sockerbetor allenast 2 kronor 23 öre, d. v. s. ungefär samma pris som gällde under tiden före världskriget, då produktionskostnaderna för odlingen emellertid voro väsentligt lägre än nu och penningvärdet ett annat. Det nämnda betpriset är för visso icke lönande för odlarna. Då härtill kommer, att sannolikheten talar för ytterligare — kanske dock endast tillfällig — prisnedgång å socker under början av detta år, när Cubas nya skörd kommer i marknaden, torde de svenska odlarna hava ringa eller intet intresse att uppehålla betodling i år. Härvid torde ock det mycket ogynnsamma odlingsresultatet 1927 samt det relativt låga utbytet och de svåra upptagningsförhållandena 1928 spela in. En bortfallen betodling kommer visserligen att för kanske flertalet odlare medföra vissa olägenheter — icke minst med hänsyn till betodlingens in-

Sannolikheten av väsentligt inskränkt betodling 1929.

Priset i Sverige å 1 kilogram krossad melis (K. 5).

¹/₈ 1925—⁸/₁ 1929.

Från o. m.—t. o. m.	Priskurant- pris öre	I priset ingående sockerskatt öre	Från o. m.—t. o. m.	Priskurant- pris öre	I priset ingående sockerskatt öre
¹ / ₈ 1925— ²⁵ / ₈ 1925	57	14	²⁵ / ₁₁ 1926— ⁷ / ₁₂ 1926	55	8
²⁶ / ₈ » — ²⁸ / ₈ »	58	»	⁸ / ₁₂ » — ² / ₁ 1927	56	»
²⁹ / ₈ » — ²⁷ / ₉ »	59	»	³ / ₁ 1927— ¹⁹ / ₁ »	57	»
²⁸ / ₉ » — ⁹ / ₁₀ »	55	»	²⁰ / ₁ » — ⁶ / ₂ »	56	»
¹⁰ / ₁₀ » — ¹⁶ / ₁₀ »	53	»	⁷ / ₂ » — ²⁴ / ₂ »	57	»
¹⁷ / ₁₀ » — ² / ₁₁ »	51	»	²⁵ / ₂ » — ¹⁴ / ₃ »	58	»
³ / ₁₁ »	52	»	¹⁵ / ₃ » — ¹⁷ / ₃ »	57	»
⁴ / ₁₁ » — ¹³ / ₁₁ »	53	»	¹⁸ / ₃ » — ³⁰ / ₃ »	56	»
¹⁴ / ₁₁ » — ² / ₁₂ »	54	»	³¹ / ₃ » — ²¹ / ₄ »	55	»
³ / ₁₂ » — ¹⁰ / ₁₂ »	55	»	²² / ₄ » — ²⁷ / ₄ »	56	»
¹¹ / ₁₂ » — ⁸ / ₁ 1926	54	»	²⁸ / ₄ » — ¹ / ₆ »	55	»
⁹ / ₁ 1926— ²² / ₁ »	55	»	² / ₆ » — ⁹ / ₆ »	54	»
²³ / ₁ » — ⁷ / ₂ »	53	»	¹⁰ / ₆ » — ¹⁶ / ₆ »	53	»
⁸ / ₂ » — ¹⁹ / ₂ »	54	»	¹⁷ / ₆ » — ²⁰ / ₆ »	52	»
²⁰ / ₂ » — ⁹ / ₃ »	53	»	²¹ / ₆ » — ¹⁰ / ₇ »	53	»
¹⁰ / ₃ » — ²⁵ / ₃ »	52	»	¹¹ / ₇ » — ²⁸ / ₇ »	54	»
²⁶ / ₃ » — ²⁹ / ₃ »	51	»	²⁹ / ₇ » — ²⁶ / ₈ »	55	»
³⁰ / ₃ » — ¹⁵ / ₄ »	52	»	²⁷ / ₈ » — ¹⁴ / ₁₀ »	56	»
¹⁶ / ₄ » — ¹⁹ / ₄ »	54	»	¹⁵ / ₁₀ » — ¹⁴ / ₁₁ »	48	»
²⁰ / ₄ » — ¹ / ₆ »	55	»	¹⁵ / ₁₁ » — ²¹ / ₁₂ »	49	»
² / ₆ » — ⁶ / ₆ »	53	»	²² / ₁₂ » — ⁴ / ₁ 1928	50	»
⁷ / ₆ » — ¹³ / ₆ »	54	»	⁵ / ₁ 1928— ¹² / ₁ »	51	»
¹⁴ / ₆ » — ³⁰ / ₆ »	53	»	¹³ / ₁ » — ⁸ / ₂ »	50	»
¹ / ₇ »	47	8	⁹ / ₂ » — ²¹ / ₂ »	48	»
² / ₇ » — ⁸ / ₇ »	48	»	²² / ₂ » — ²⁹ / ₂ »	49	»
⁹ / ₇ » — ¹⁸ / ₁₇ »	49	»	¹ / ₃ » — ¹⁹ / ₃ »	50	»
¹⁹ / ₇ » — ²¹ / ₇ »	47	»	²⁰ / ₃ » — ¹⁶ / ₄ »	52	»
²² / ₇ » — ²⁹ / ₈ »	48	»	¹⁷ / ₄ » — ¹ / ₆ »	50	»
³⁰ / ₈ » — ¹⁵ / ₉ »	49	»	² / ₆ » — ¹ / ₇ »	48	»
¹⁶ / ₉ » — ¹⁹ / ₉ »	50	»	² / ₇ » — ¹⁸ / ₇ »	43	4
²⁰ / ₉ » — ²² / ₉ »	51	»	¹⁹ / ₇ » — ²³ / ₇ »	42	»
²³ / ₉ » — ¹¹ / ₁₀ »	52	»	²⁴ / ₇ » — ¹⁵ / ₈ »	43	»
¹² / ₁₀ » — ¹⁹ / ₁₀ »	51	»	¹⁶ / ₈ » — ¹⁰ / ₉ »	44	»
²⁰ / ₁₀ » — ²² / ₁₀ »	49	»	¹¹ / ₉ » — ²¹ / ₉ »	43	»
²³ / ₁₀ » — ² / ₁₁ »	50	»	²² / ₉ » — ¹⁷ / ₁₀ »	42	»
³ / ₁₁ » — ⁵ / ₁₁ »	51	»	¹⁸ / ₁₀ » — ²⁸ / ₁₀ »	41	»
⁶ / ₁₁ » — ¹⁹ / ₁₁ »	52	»	²⁹ / ₁₀ » — ⁹ / ₁₁ »	40	»
³⁰ / ₁₁ » — ²¹ / ₁₁ »	53	»	¹⁰ / ₁₁ » — ⁸ / ₁₂ »	41	»
²² / ₁₁ » — ²⁴ / ₁₁ »	54	»	¹⁰ / ₁₂ » — ⁷ / ₁ 1929	40	»
			⁸ / ₁ 1929—	39	»

direkta betydelse för jordbrukaren — men att under ett år tillfälligt om-lägga driften torde knappast medföra större nackdelar för odlaren.

Emellertid gälla betodlingskontrakten även för 1929, 1930 och 1931, och ett allmänt hävande av desamma är icke medgivet eller ens av parterna ifrågasatt. Odlarna hava dock en möjlighet att i någon mån skydda sig för en förlustbringande odling i större omfattning genom att begagna en bestämmelse i kontrakten, varigenom de berättigas att, efter härom före den 15 mars gjord anmälan hos råsockerfabriken, minska sin på femårskontrakten tecknade betareal ned till hälften. Av de överläggningar kommissionen haft med betodlarna och sockerbolagen framgick, att all anledning fanns antaga, att odlarna i mycket stor utsträckning komme att för 1929 begagna denna rätt till arealminskning. Detta gäller framför allt de större odlarna, d. v. s. de som sköta betfälten med lejd arbetskraft. Då den avgjort över-vägande betarealen hänför sig till dessa odlare, torde arealminskningen bliva betydande, kanske 35 à 40 procent av hela den år 1927 tecknade arealen. Den sålunda sannolikt nedsatta arealen kommer icke med nödvändighet att leda till en koncentration av odlingen till de bästa och gynnsammast belägna jordarna, ty samtliga odlare måste i allt fall uppehålla halv odling. Vidare bör man bemärka, att betodlingskontrakten räknat med viss dylik arealminskning samt därvid ytterligare medgivit sockerbolagen att in-ställa driften vid råsockerfabrik, därest arealminskningen för den fabriken överstiger 20 procent. Begagna bolagen sig 1929 av denna utväg — som å ena sidan motiveras för ernående av koncentration och besparingar i fabriks-driften men å andra sidan kan medföra fraktökningar och andra olägenheter — kan man befara ytterligare nedsatt betodling 1929, i det att odlingen till dylik, för året nedlagd fabrik kan bliva helt inställd. Huru-vida och i vad mån bolagen komma att möta kontraktensliga arealminskningar från odlarnas sida med stängning av en del i driftshänseende svaga råsockerfabriker, torde helt bero av de i vart fall för handen varande sär-skilda omständigheter, av bolagen bedömda huvudsakligen ur privatekonomisk synpunkt. Även bolagen räknade bestämt med, att odlarna i mycket stor utsträckning skulle för 1929 minska betarealen till hälften, samt utgingo följaktligen ifrån en för nästa år väsentligt nedsatt inhemsk produktion av sockerbetor. Bolagens representanter ansågo emellertid, att detta ej skulle medföra större ekonomiskt men för bolagen, vilka genom råsockerimport till låga pris vid gynnsamma konjunkturtillfällen likväl kunde uppehålla full raffinadtillverkning — såsom också skedde under det år, 1926, då bet-odlingen praktiskt taget helt nedlades av odlarna utan nämnvärt ekonomiskt förfång för bolaget.

Förutom det låga sockerprisets inverkan på betpriset torde jämväl vissa andra omständigheter kunna bidra till, att odlarna mera allmänt komma att för 1929 begagna sin rätt till arealminskning. Vid halv betodling är det oftast möjligt för odlaren att verkställa betskötseln huvudsakligen med gårdens fasta arbetare eller med arbetskraft från gårdens omedelbara närhet,

under det att särskilt de större odlarna vid full odling måste anlita lejd arbetskraft från oftast avlägsna trakter — norra Skåne och Småland — vilket senare givetvis ställer sig dyrare för odlaren. En annan omständighet, som kan verka arealinskränkande, är, att den vid minskade arealer bortfallande arbetsforceringen under hösten gör det möjligt för betodlaren att bättre tillvarata betodlingens biprodukter, särskilt betblasten. Arealminskningen torde vidare sannolikt bli något olika inom skilda distrikt. I de odlingsområden, där betodlingen är verkligt intensiv, torde arealminskningen möjligen bli mindre, när betodlingen här helt eller delvis ersätter trädesbehandlingen. Inom andra mindre intensiva distrikt kan däremot inskränkningen beräknas bli mera omfattande. Vidare kunna väderleken och prisläget över huvud taget på vårsidan komma att spela ganska stor roll. Av de undersökningar, kommissionen verkställt, synes man sålunda emellertid hava anledning räkna med, att en väsentligt nedsatt betodling 1929 bliver följden av nu rådande synnerligen låga sockerpris, försåvitt särskilda åtgärder icke vidtagas till betprisets förbättring.

De sociala och ekonomiska olägenheterna av en väsentligt nedsatt betodling.

En mera avsevärt nedsatt sockerbetsodling kommer i främsta rummet att med olägenheter drabba andra grupper och företag inom samhället än betodlarna och sockerbolagen, såsom arbetarna på betfälten, sockerbruksarbetarna och järnvägarna inom betodlingsdistrikten. Erfarenheterna från den inställda betodlingen 1926 tala härom ett tydligt språk.

Då den största av de på sockerbetsodlingen fallande kostnaderna utgöres av arbetslönerna, måste frågan om betodlingens befarade nedsättning bedömas kanske främst ur synpunkten att förhindra förlust för landet av arbetstillfällen. Arbetslönerna vid betodlingen utgå till stor del i form av ackord för betornas sommarskötsel och upptagning. Ackordslönen härvid är nu 250 kronor per hektar. Hithörande arbeten utföras, såsom förut antytts, till stor del av särskilt lejd arbetskraft, som i ej ringa omfattning utgöres av mindre bemedlade från Skånes norra delar och Småland. Hela den lejda, främmande arbetskraften vid betskötseln och betupptagningen enbart i Skåne kan beräknas till ungefär 30,000 personer per år. För alla dessa kommer en väsentligt nedsatt betodling att innebära mycket stora olägenheter, icke enbart därigenom att berörda arbetstillfällen och förtjänster i stor utsträckning bortfalla utan även med hänsyn därtill, att den återstående avsevärt minskade efterfrågan på dylik arbetskraft kan befaras komma att medföra en nedgång i berörda ackordslön. Skulle arealminskningen 1929 nedgå till 50 procent på grund av att odlarna mera allmänt begagna sin kontraktsenliga rätt att nedsätta betarealen till hälften och flera av råsockerfabrikerna i anledning härav helt stängas, torde den minskade arbetsinkomsten vid skötseln av betfälten och betupptagningen kunna uppskattas till ungefär 5 miljoner kronor.

Därest driften vid råsockerfabrikerna likaledes minskas till hälften mot det normala, torde härigenom bortfalla ungefär 3,200 manstimmar å 95

öre, motsvarande en minskning av hithörande arbetsavlöningar med tillhopa ungefär 3,000,000 kronor. Genom en arealinskränkning skulle emellertid tillgången på arbetstillfällen än ytterligare minskas, såsom genom betodlarnas och industriens minskade materialbehov och järnvägarnas minskade transporter.

Vad särskilt beträffar omfattningen och den ekonomiska betydelsen av de med betodlingen och råsockerfabrikationen sammanhängande järnvägstransporterna, må erinras därom, att den i september 1926 tillsatta sockerkommissionen föranstaltade om viss utredning i ämnet. Av denna utrednings resultat må här anföras följande.

Godstransporterna till och från råsockerfabriker och saftstationer uppgingo år 1925 till nära 2,000,000 ton med en fraktinkomst för järnvägarna av nära 5,000,000 kronor. Härav kom något mindre än $\frac{1}{4}$ (såväl av vikt som av inkomst) på Statens järnvägar och återstoden eller drygt $\frac{3}{4}$ på enskilda järnvägar. Transporterna av vitbetor uppgingo till 1,177,000 ton med en inkomst av 2,765,000 kronor, av betmassa till 417,000 ton och 764,000 kronor, av råsocker till 151,000 ton och 854,000 kronor, av slamkalk och melass till 47,000 ton och 192,000 kronor samt övriga transporter till och från fabriker av 155,000 ton och 387,000 kronor. Betor och betmassa lämnade sålunda cirka 70 procent av hela ifrågavarande inkomst. Enligt den officiella årsväxtstatistiken utgjorde den totala skörden av sockerbetor i medeltal åren 1915—1924 930,000 ton. Åren 1923 och 1924 utgjorde skörden 1,042,000 ton, respektive 914,000 ton samt år 1925 1,323,000 ton. Skörden och därmed även järnvägstransporterna torde följaktligen år 1925 hava varit icke oväsentligt större än genomsnittligt. Utredningen gav vidare vid handen, att råsockerfabrikationens transporter för 4 av de enskilda järnvägarna lämnade mera än hälften av årets hela bruttoinkomster, för tre mera än $\frac{1}{3}$ och för omkring 12 av de övriga 10 å 20 procent av bruttoinkomsterna.

Transporternas bortfallande eller avsevärda inskränkande skulle därför för åtskilliga järnvägar leda till mycket allvarliga ekonomiska konsekvenser, antingen så att förräntning och amortering av låneförbindelser bleve omöjlig, alltså finansiell insolvens, eller i värsta fall t. o. m. så att icke ens de rena driftskostnaderna kunde täckas och att driften rent av måste nedläggas, detta i synnerhet som många av ifrågavarande järnvägar redan vid bibehållen betodling hade en mycket svag ekonomi och flera även uppvisade förlust å rörelsen. En nedgång i den allmänna trafiken på grund av minskat välstånd med mindre penningtillgång och minskad handelsrörelse i orten skulle säkerligen även bli följden av en inskränkt betodling. Andra trafikinkomster av ens tillnärmelsevis samma storleksordning torde näppeligen kunna påräknas som ersättning, ej heller torde minskningen i driftskostnaderna bli av nämnvärd betydelse. Slutligen borde erinras, att åtminstone några banor torde hava tillkommit väsentligen för bettrafikens skull samt att vid flertalet övriga banor med större bettrafik avsevärda kapitalinvesteringar måst ske för denna trafiks behov, avseende utvidgningar av bangårdar och dylikt. Dessa utvidgningar ansåges värdelösa, om bettrafiken skulle försvinna, och det nedlagda, oftast upplånade kapitalet förlorat.

Särskilt med hänsyn till förenämnda indirekta, men ur det allmännas synpunkt starkt framträdande olägenheter av nedsatt betodling, torde det vara av stor vikt att få klarlagt, vad som lämpligen må kunna göras för

*Förhand-
lingarna hava
ådagalagt, att
parterna icke*

utan statens
mellankomst
torde åstad-
komma sådan
prisuppgö-
relse, att full
betodling 1929
säkerställes.

att överhuvudtaget få den inhemska betodlingen under 1929 uppehållen i största möjliga omfattning, trots det låga prisläget.

Då man, såsom förut nämnts, icke kan räkna med uppgång i världsmarknadspriset å socker under den tid, inom vilken odlarna bestämma sin betareal för 1929, måste man därför lita till inhemska åtgärder i syfte att förebygga den befarade arealminskningen. Det har därför till en början noga undersökts, huruvida sockerbolagen vore villiga och hade möjlighet att för ernående av full odling förbättra odlingskontraktens prisvillkor till odlarnas förmån. Kommissionen har för utrönande härav liksom för att överhuvudtaget få hithörande spörsmål belysta haft ingående och upprepade förhandlingar med representanter för betodlarna och sockerbolagen. Dessa förhandlingar hava i allt väsentligt förts med de på området ledande organisationerna, nämligen å ena sidan Svenska sockerfabriksaktiebolaget och å den andra styrelsen för Skånes betodlares centralförening u. p. a. Därvid har det visat sig, att bolaget av i huvudsak följande skäl icke kan på nyss åsyftat sätt höja betpriset. För närvarande gäller en efter hårda strider och ingående förhandlingar under medverkan av en statlig kommission träffad prisuppgörelse, vari bolaget efter pressning av nämnda kommission sträckt sig synnerligen långt. På begäran av odlarna och i enlighet med den förutvarande kommissionens medlingsförslag uppbyggdes prisuppgörelsen på den principen, att bolaget och odlarna skulle så rättvist som möjligt dela inkomsten å sockret, så att industrien och råvaruleverantören oberoende av sockerprisets höjd finge vardera ungefär hälften av den slutliga inkomsten på sockret. För att i görligaste mån tillmötesgå odlarnas krav vid förhandlingarna 1926 om erhållande av en för dem gynnsam delningskvot fordrade bolaget och fick också genomfört den anordningen, att betpriset skulle vara rörligt både uppåt och nedåt för en längre period och att sålunda intet minimipris för betorna skulle gälla under femårsperioden. *Bolagets liksom för övrigt även betodlarnas representanter anse sig nu böra stå fast vid den sålunda träffade prisuppgörelsen mellan parterna.* Något tillägg till kontrakten av innebörd, att bolaget av egna medel skulle lämna odlarna extra betalning, torde ej heller kunna påräknas. Dylik anordning anser bolaget kunna verka prejudicerande, så att bolaget, så snart prisfall å världsmarknaden framdeles inträffar, hade att även i fortsättningen vänta liknande krav från odlarna. Tillika skulle det stöta på praktiska svårigheter att göra ändringar i de cirka 19,000 kontrakten med enskilda odlare. För övrigt lider jämväl bolaget av de låga sockerprisen, i det flertalet av tillverkningskostnaderna vid förarbetningen av svensk råvara (såsom avlöningar, räntor, avskrivningar, förvaltningskostnader, bränsle och driftsutensilier m. m.) ingalunda sjunkit eller komma att sjunka med det nedgående sockerpriset, vilket senare emellertid högst avsevärt minskar bolagets försäljningsinkomster å det färdiga sockret. Att bolaget trots allt detta kan vara villigt att i viss mån medverka till frågans lösning — såsom genom att till betodlarna helt avstå bolagets kontraktsenliga rätt till hälften av

varje eventuell tullförhöjning samt också genom att påtaga sig vissa ytterligare ekonomiska risker — torde framgå av det följande.

Ett uppehållande av den svenska betodlingen 1929 i ungefärligen normal omfattning torde därför icke kunna påräknas utan att staten medverkar till ernående av sådant betpris även vid de lägsta sockerprisen, att odlarna finna betodlingen vara något så när lönande eller i allt fall ej förlustbringande under i övrigt normala odlingsförhållanden.

*Erforderlig
förbättring av
sockerbets-
priset.*

Angående det lägsta betpris, som odlarnas representanter vid förhandlingarna inför kommissionen ansågo kunna stimulera till full odling, angåvo de — under hänvisning till en av direktören för Sveriges allmänna lantbrukssällskap L. Nannesson under hösten 1928 upprättad produktionskostnadskalkyl — 2 kronor 80 öre, d. v. s. ett betpris, som enligt avtalet skulle uppnås först om sockerpriset steg till ungefär 45 öre (mot nuvarande 35 öre). Nannesson hade till förhandlingarna 1926 upprättat en kalkyl, slutande på en produktionskostnad av 3 kronor 15 öre för 100 kilogram betor. På grund av prisfall, särskilt å konstgödning, hade Nannesson nu kunnat sänka denna siffra till 2 kronor 92 öre vid normal hektarskörd. Då dessa produktionskostnader avse betor av normal sockerhalt (17.2 procent), men grundpriset å betor hänför sig till betor med 16 procents sockerhalt, motsvaras nyssnämnda produktionskostnader — omräknade till 16 procent betor — av 3 kronor 3 öre våren 1926 och 2 kronor 80 öre vid innevarande tid. De Nannessonska beräkningarna torde emellertid innehålla åtskilliga osäkra faktorer. Våren 1926 ifrågasatte medlingskommissionen ett minimipris av 2 kronor 75 öre, och betodlarna yrkade slutligen på 2 kronor 80 öre såsom garanterat lägsta betpris. Med hänsyn till den nedgång i betodlingens produktionskostnader, som inträtt sedan 1926 särskilt i fråga om konstgödningspriserna, i betraktande av att odlarna i allt fall äro bundna att odla på halva arealen till kontraktets pris och att det alltså närmast gäller att säkerställa odlingen å den andra hälften av arealen, så synes det nu vara skäligt att utgå från ett något lägre genomsnittligt pris än vad fallet var 1926. Det gäller ju också att under löpande avtalstid lämna den ena parten ett extra handtag, som i sådant fall torde böra inskränkas att icke bliva större än vad *oundgängligen* erfordras för att förebygga nämnvärd arealminskning inom de tillåtna 50 procenten. Därvid har kommissionen efter ingående överväganden och samtal med parternas representanter kommit till den uppfattningen, att ett *lägsta betpris borde ligga omkring 2 kronor 60 öre*. Detta pris borde emellertid icke gälla för en odlares hela betleverans utan en uppdelning bör ske — med ett lägre pris för de första 50 procenten av den kontrakterade arealen och ett högre pris, som lämpligen bör vara 2 kronor 80 öre, för arealen över de 50 procenten. Då syftet med ett eventuellt statsingripande närmast är att säkerställa den odling, som eljest *kunde* bortfalla, och annan säkerhet för mera fullständig odling befunnits icke kunna lämnas, är det ju ur allmän synpunkt lämpligast och

riktigast, att ett eventuellt extra merpris å betorna till den övervägande delen lägges på de sista 50 procenten.

Vid förhandlingarna inför kommissionen uttalade emellertid betodlarnas representanter, att de helst önskade, att en eventuell förbättring av betpriset skulle komma odlarnas hela betareal till godo, d. v. s. att samma förhöjda betpris skulle gälla för betor *såväl* från den areal — de »första 50 procenten» — vilken de i allt fall enligt kontrakten vore skyldiga att odla, *som ock* från den överskjutande arealen, å vilken de hade frihet att inställa betodlingen. Då kommissionen emellertid av nyss anförda skäl förklarade sig icke kunna förorda dylik anordning, ville odlarnas representanter givetvis icke motsätta sig en sådan lösning av frågan, att ett eventuellt merpris komme att utgå huvudsakligen för den senare delen av betarealen. Kommissionen har därför inriktat sina ansträngningar till frågans lösning efter den linjen, att odlarna för 1929 års betodling skulle kunna erhålla ett pris av lägst 2 kronor 80 öre för 100 kilogram 16-procentiga betor beträffande betor från arealen över 50 procent av den på femårskontrakten tecknade. Då vidare ett genomförande av kommissionens förslag automatiskt skulle medföra en mindre förbättring av priset jämväl å betor från de första 50 procenten, så komme priset å betorna från hela odlingen även vid så lågt sockerpris, som det nu gällande, att ligga omkring 2 kronor 60 öre.

Därest staten, med hänsyn till att sockerbolagen ej kunna bära huvudparten av berörda höjning av betpriset, går in för att medverka till frågans lösning, gäller det att välja den väg härför, som synes möjlig och lämplig att beträda. Efter övervägande av olika anordningar i detta hänseende har kommissionen, som i sitt utrednings- och förhandlingsarbete stått i direkt förbindelse med vederbörande statsråd, stannat vid att utforma ett förslag, byggande på förutsättningen av viss höjning av tullen å raffinerat socker.

Därvid har valet gällt glid tull eller fast tull. Glid tullen torde teoretiskt sett bära givas företräde, men vissa med sådant system förenade praktiska svårigheter äro likväl av den natur, att denna väg knappast framstår som den mest ändamålsenliga. För bestämmande av en glid tull till lämplig höjd erfordras tid efter annan representativa uppgifter om världsmarknadspriset å socker cif svensk hamn. Man kan tänka sig att härför använda olika noteringar såsom Hamburg-, London- eller New Yorksnoteringar på vissa sockersorter. Dessa noteringar äro emellertid stundom ganska varierande sinsemellan och icke normerande för alla produktionsmarknader, som kunna hava betydelse för sockerimport till Sverige, särskilt på grund av de dumpingpris, som från vissa håll torde tillämpas. Därtill kommer, att vid beräkning av importprisen hänsyn också måste tagas till fraktkostnaderna från exportländerna till Sverige, vilka givetvis variera avsevärt för skilda exportländer. Prisläget på sockermarknaden är vidare så ytterst rörligt, med hastiga och täta ändringar, att en glid tull måste till storleken ändras synnerligen ofta. Kännedomen om de olika ändringarna av glid tullen skulle

Olika tänkbara former för ett tillfalligt statsingripande till betpriset förbättring.

säkerligen medföra, att köp av socker från bolagen ägde rum, då tullen vore låg, vilket skulle leda till att tullskyddet bleve ineffektivt. Även andra tekniska och praktiska svårigheter torde föreligga, varjämte de täta ändringarna av tullsatserna oroa marknaden och kunna föranleda osunda spekulationer i prisens och tullsatsernas upp- och nedgående.

Vida enklare torde ett system med fast tull vara att genomföra. Genom att sockerbolagen hålla den helt övervägande delen av sockerförsäljningen i sin hand och kunna kontrolleras i fråga om kvantiteten av det socker, som säljes, kan en fast tull i praktiken komma att verka såsom glidull, ty bolaget kan på avtalsvägen göras redovisningsskyldigt för hela den merinkomst, tullförhöjningen inbringar bolaget, samt använda denna merinkomst för utgivande av tilläggspris till odlarna intill dess ett visst lägsta pris på betorna uppnås, för att härefter redovisa det eventuella överskottet till statskassan.

Efter förhandlingar med sockerbolagen och sedan kommissionen verkställt beräkningar över de ekonomiska verkningarna av skilda tänkbara anordningar, har kommissionen slutligen begärt och av de båda sockerbolagen erhållit utfästelser, varigenom bolagen, bland annat, tillförsäkra betodlarna ett lägsta grundpris av 2 kronor 80 öre för 100 kilogram 16-procentiga sockerbetor av 1929 års skörd beträffande respektive odlares areal över 50 procent av den på femårskontrakten tecknade, under förutsättning, att nu gällande tullsats å 10 öre för raffinerat socker, alla slag, och för oraffinerat socker, polariserande över 98 procent, snarast möjligt och senast den 1 mars 1929 höjes med 3 öre till 13 öre och att denna tullsats bliver gällande till den 1 februari 1930.

Den i sådant hänseende från Svenska sockerfabriksaktiebolaget erhållna utfästelsen är av följande lydelse.

'Under förutsättning, att tullsatsen å socker, raffinerat alla slag, och socker, oraffinerat, polariserande över 98 procent, snarast möjligt och senast den 1 mars 1929 höjes till 13 öre och att denna tullsats blir gällande minst till den 1 februari 1930, samt att tullsatserna å övriga sockerfabrikat under denna tid icke ändras, förbinder sig Svenska sockerfabriksaktiebolaget att betala de betor, som odlas under 1929 och levereras till bolaget under kampanjen 1929—1930, efter följande grunder:

För varje odlare, som 1929 odlat betor å mer än 50 procent av den areal, han i kontraktet ursprungligen tecknat för odling till och med 1931, uppdelas betarealen i två delar. Den ena av dessa delar, här nedan kallad kontraktsarealen, utgör 50 procent av den ursprungligen i kontraktet tecknade arealen, den andra, här nedan kallad överskjutande arealen, utgör återstoden av odlarens areal, i den mån denna ej överstiger den ursprungliga kontraktsarealen, ökad med 10 procent. Om odlare med för 1929 gällande kontrakt odlar betor å mer än 110 procent av den ursprungliga kontraktsarealen, räknas av den areal, som överstiger nämnda procenttal,

Av sockerbolagen gjorda villkorliga utfästelser om förbättrat betpris för 1929.

$\frac{1}{2}$ såsom kontraktsareal och $\frac{1}{2}$ såsom överskjutande areal. För odlare, som icke före 1929 slutit för detta år gällande kontrakt, räknas $\frac{1}{2}$ av den odlade arealen såsom kontraktsareal och $\frac{1}{2}$ såsom överskjutande areal.

Den av varje odlare levererade betkvantiteten fördelas på kontraktsarealen och överskjutande arealen i förhållande till dessas storlek.

För betor från kontraktsarealen erhåller odlaren betalning enligt det för åren 1927—1931 mellan bolaget och Skånes betodlares centralförening överenskomna kontraktet. För betor från överskjutande arealen erhåller odlaren betalning enligt nyssnämnda kontrakt med iakttagande emellertid av att det i § 8 av kontraktet avsedda grundpriset ej må understiga 2 kronor 80 öre.

Bolaget förbinder sig att icke för egen räkning tillgodogöra sig någon del av sin merinkomst genom den ifrågasatta höjningen av tullsatsen i tulltaxans rubriker nr 158 och nr 159. Bolaget skall därför i den mån merinkomsten ej behöver tagas i anspråk för täckande av den utgift för betor, som överstiger vad som skulle hava utgått enligt i föregående stycke nämnda kontrakt med en oförändrad tullsats av 10 öre, senast den 15 mars 1930 redovisa och inleverera merinkomsten till statsverket.

Kungl. Maj:t utfärdar nödiga bestämmelser angående kontrollering av den avgivna redovisningens riktighet, och bolaget är pliktigt tillhandahålla allt det material, som är erforderligt för kontrollens verkställande.

Malmö den 5 januari 1929.

Svenska sockerfabriksaktiebolaget.

C. F. Tranchell.'

Från Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag har kommissionen samma den 5 januari erhållit en likalydande utfästelse.

Den ekonomiska in-
börden av
bolagens
utfästelser.

Rörande den ekonomiska innebörden av förenämnda utfästelser vill kommissionen meddela följande.

Vad först beträffar *betpriset*, är att märka, att enär gällande femårskontrakt alltjämt bestå, en tullhöjning med 3 öre kommer att automatiskt höja det till grund för betprisets beräkning liggande priset å 1 kilogram krossad melis med 3 öre, minskat dock med 4 procent engrosrabatt å sagda belopp av 3 öre, d. v. s. med $(3 - 0.04 \cdot 3 =) 2.88$ öre. Härigenom höjes betpriset likaledes automatiskt, ty gällande betodlingskontrakt föreskriva, att grundpriset å 100 kilogram 16-procentiga sockerbetor skall utgå med ett belopp, motsvarande 6.5 gånger krossmelispriset. Då det till grund för betprisberäkningen liggande krossmelispriset genom tullhöjningen ökas med 2.88 öre, kommer detta alltså att medföra, att betpriset automatiskt höjes med $6.5 \times 2.88 = 18.72$ öre *per deciton*. Denna förbättring av betpriset kommer sålunda på grund av betodlingskontraktens prisregel odlarna till godo jämväl för betor från de första 50 procenten av betarealen. För be-

torna från den återstående arealen beräknas i följande kalkyl ett lägsta pris — enligt bolagens utfästelser — av 2 kronor 80 öre.

Genom en tullhöjning av 3 öre och bolagens ifrågavarande utfästelser skulle alltså odlarna för 1929 erhålla följande grundpris för 100 kilogram 16-procentiga betor, därvid det för enkelhets skull antagits, att tullhöjningen gäller från 1 februari 1929 till 31 januari 1930, samt att det kontrakt-enliga priset utgår för 50 procent av den på femårskontrakten tecknade arealen och det lägsta priset av 2 kronor 80 öre för överskjutande 60 procent av samma areal.

Pris å 1 kg. socker (öre)		Betpris (öre) enligt				Merpris (öre) för betorna i medeltal
Inklusive nuvarande tull, men exklusive sockerskatten	Inklusive ifrågasatt tull, men exklusive sockerskatten	nuvarande bestämmelse	Förslaget			
			Första arealdelen	Andra arealdelen	Medeltal	
33	36	204.9	223.6	280.0	254.4	49.5
34	37	211.1	229.8	280.0	257.2	46.1
35	38	217.4	236.1	280.0	260.0	42.6
¹ 36	39	223.6	242.3	280.0	262.9	39.3
37	40	229.8	248.6	280.0	265.7	35.9
38	41	236.1	254.8	280.0	268.5	32.4
39	42	242.3	261.0	280.0	271.4	29.1

Vid dagens sockerpris skulle alltså odlaren enligt detta förslag erhålla ett genomsnittspris av 2 kronor 60 öre för 100 kilogram 16-procentiga betor, under förutsättning av full odling så långt gällande kontrakt medgiver, mot ungefär 2 kronor 17 öre, därest intet statsingripande ägde rum, d. v. s. en prisförbättring av ungefär 43 öre per deciton betor. Den odlare däremot, som med begagnande av sin rätt att minska arealen uraktlåter att 1929 odla i full utsträckning, erhåller ett lägre betpris, som vid arealminskning ned till 50 procent stannar vid ungefär 2 kronor 36 öre. Anordningen i fråga torde därför vara väl ägnad att förmå betodlaren att även vid låga sockerpris uppehålla full betodling enligt kontrakten.

Vad beträffar sockerbolagens merutgift för betprisets höjning enligt ovanstående, kommer denna — såsom framgår av förestående tabell — att efter där angivna olika sockerpris variera från ungefär 29 till 50 öre samt bliver vid dagens sockerpris 43 öre, allt per 100 kilogram inköpta sockerbetor. Vad detta pristillägg betyder i utgift för t. ex. Svenska sockerfabriksaktiebolagets hela betinköp 1929 beror på den betkvantitet, som må komma att levereras 1929, vilken i sin tur beror av dels betarealen och dels hektarskörden. Den betareal, som för detta bolag tecknats på femårskontrakten 1927, uppgår till 37,437 hektar. Med 10 procents eventuell arealökning, som är medgiven sådan övre gräns i kontrakten, skulle hela arealen bliva

¹ Senaste tidens sockerpris, numera sänkt ytterligare 1 öre till 35 öre.

41,181 hektar. Hektarskörden har varierat högst väsentligt för skilda år; den uppgick t. ex. 1925 till i medeltal 34,725 kilogram (maximum) och 1927 till 24,433 kilogram (minimum), allt för sagda bolags odlingsområde. Man synes lämpligen kunna räkna med följande fall, nämligen att bolagets hela betinköp 1929 bliver 900,000 ton, 1,000,000 ton, 1,100,000 och 1,200,000 ton. Under dessa olika förutsättningar skulle bolagets utgift för merpriset å betorna bliva följande.

*Svenska sockerfabriksaktiebolagets utgift för merpriset å betorna
(i kronor).*

Betskörd	900,000	1,000,000	1,100,000	1,200,000 ton.
Sockerpris inkl. ifrågasatt tull, men exkl. skatt				
36	4,455,000	4,950,000	5,445,000	5,940,000
37	4,150,000	4,610,000	5,070,000	5,530,000
38	3,830,000	4,260,000	4,690,000	5,110,000
39 ¹	3,540,000	3,930,000	4,320,000	4,720,000
40	3,230,000	3,590,000	3,950,000	4,310,000
41	2,920,000	3,240,000	3,560,000	3,890,000
42	2,620,000	2,910,000	3,200,000	3,490,000.

Vid dagens sockerpris och en normal betskörd av ungefär 1,000,000 ton skulle alltså bolagets tillhopatagna merutgift för betinköpen bliva i runt tal 4,260,000 kronor. Vid ytterligare fallande sockerpris liksom vid ökad betskörd stiger merutgiften på sätt framgår av tabellen, och tvärtom.

Vad härefter angår *bolagets merinkomst genom en höjning av raffinadtullen med 3 öre*, kommer denna såsom ovan angivits — med hänsyn till avdraget av 4 procent i form av engrosrabatten — att bliva 2.88 öre för varje av bolaget under den tid, tullhöjningen varar, försålt kilogram raffinad. Bolagets totala merinkomst genom dylik tillfällig tullhöjning, avsedd att bestå från och med den 1 mars 1929 eller eventuellt tidigare till och med den 31 januari 1930, beror tydligen av den myckenhet raffinad, som bolaget kan sälja under denna tid. Bolagets försäljningskvantitet utgjorde under konsumtionsåret 1926/1927 168,004 ton, under 1927/1928 168,964 ton och torde under innevarande konsumtionsår kunna beräknas stiga till 173,000 ton. Cirka $\frac{1}{4}$ härav torde komma att härröra från nödvändig import av råsocker och $\frac{3}{4}$ av inhemsk råvara. Nu har bolaget emellertid med skäl gjort gällande, att försäljningskvantiteten under den tid, den högre tullen gäller, kommer att minskas av den anledning, att tullhöjningen och redan ett förslag om tullhöjning bliver av importörer, grossister, detaljhandlande och konsumenter känt redan under den tid, den lägre tullen tillämpas. Detta skulle leda till starkt påskyndad rekvisition av socker under tiden närmast före tullhöj-

¹ Motsvarande senaste tidens sockerpris, numera sänkt ytterligare 1 öre.

ningen, varigenom icke oväsentliga kvantiteter socker undandrogenes den höjda tullens verkningar. Bolaget tillämpar nämligen systemet att sälja sockret till dagens orderpris. Vid tullens åternedläggning på fix dag bliver förhållandet liknande i så måtto, att uppköpen uppskjutas tills efter tullsänkningen, varigenom betydande sockerkvantiteter ånyo undandragas bolagets försäljningar till det av tullen betingande högre priset. Bolaget utgick ifrån, att genom dessa rubbningar dess årsomslutning skulle under den tid, den högre tullen gällde, nedgå från 173,000 ton till ungefär 137,000 ton. Här nedan meddelas emellertid uppgifter om bolagets merinkomst genom en eventuell tullhöjning med 3 öre under förutsättning av olika myckenheter försålt socker.

Sockersförsäljning	Bolagets merinkomst genom tullhöjningen (kronor)
130,000 ton	3,740,000 kronor
137,000 » ¹	3,950,000 »
140,000 »	4,030,000 »
150,000 »	4,320,000 » .

Vid jämförelse mellan dessa inkomstbelopp och förut meddelade belopp angående merutgiften för betinköpen framgår alltså, att sockerbolaget vid låga sockerpris, stor betskörd och minskad sockersförsäljning genom sin utfästelse löper risker, som kunna vid en eller flera samverkande ogynnsamma faktorer bliva väsentliga. Om sockerpriset skulle sjunka ytterligare t. ex. 2 öre och betskörden bliva ungefär lika stor som 1925 samt sockersförsäljningen stannade vid den av bolaget beräknade, skulle bolagets egen uppoffring — utöver kontraktens bestämmelser och dess merinkomst genom tullhöjningen — bliva ungefär 2,000,000 kronor. Därest bolagets merinkomst tack vare tullhöjningen icke skulle helt åtgå för betprisets förbättring enligt ovanstående, bliver bolaget däremot — såsom framgår av den erhållna utfästelsen — skyldigt att till statsverket inleverera hela överskottet. Detta innebär alltså, att sockerindustrien icke erhåller någon del av den ifrågasatta tullhöjningen för egen räkning, utan kommer denna enbart betodlingen till del.

För Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags vidkommande av kommissionen verkställda beräkningar hava givit i stort sett motsvarande ekonomiska resultat som det för det större bolaget ovan angivna, ehuru givetvis beloppen om merutgift för betprisets förbättring enligt utfästelsen liksom merinkomsten genom tullhöjningen för Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolags del genomgående bliva väsentligt lägre.

Bolagens utfästelser liksom det förslag, kommissionen strax går att framställa, förutsätta, att nuvarande tullsatser å råsocker 7 öre och å melass 5 öre bibehållas under den tid, som tullhöjningen å raffinad till betodlingens

*Frågan om
melassullen
m. m.*

¹ Av bolaget beräknad sockersförsäljning.

tryggande skulle gälla. Vad angår melasstullen, hava nu liksom tidigare krav särskilt från mellansvenskt jordbrukarhåll framkommit på denna tullsborttagande, men skulle en sådan åtgärd i detta sammanhang förrycka grunden för de nu föreslagna anordningarna, vid vilkas utformande man utgått ifrån på området nu gällande tullskydd. Frågan om melasstullens eventuella borttagande torde därför böra utredas i annat sammanhang, nämligen i god tid före och i anslutning till nu gällande betodlingskontrakts utlöpande.

Kommissionens sammanfattande uttalande samt förslag.

I anslutning till det ovan anförda vill kommissionen för sin del förordna genomförandet av sådana statsåtgärder, att de båda sockerbolagens ifrågavarande utfästelser om betprisets förbättring för 1929 må varda definitivt gällande. Härigenom torde, så vitt kommissionen kan bedöma läget, den svenska sockerbetsodlingen för 1929 bliva uppehållen i så stor omfattning, att de ur samhällelig synpunkt starkt framträdande sociala och ekonomiska vådorna av minskad betodling förebyggas. Statsingripandet torde å andra sidan ej härigenom komma att sträcka sig längre, än som oundgängligen erfordras för detta syftes ernående, samt har helt och hållet karaktär av provisorisk åtgärd i en av internationella förhållanden inträffad kritisk situation på sockerbetsodlingens område. Mot den sålunda ifrågasatta tillfälliga tullhöjningen synas mera vägande invändningar knappast heller kunna göras ur konsumentsynpunkt i betraktande bland annat därav, att sockerpriset i allt fall kan beräknas komma att bliva för konsumenterna — även om sockerskatten bibehålles och oavsett penningvärdets fall — väsentligt lägre än vad fallet var t. o. m. före världskriget.

Kommissionen får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå 1929 års riksdag att fastställa ändrad lydelse av rubrikerna 158 och 159 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa i enlighet med följande förslag, att tillämpas från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämmer till och med den 31 januari 1930.

		Kvantitet för tullbe- räkningen	Tullsats	
			Kr.	öre
	socker:			
158	raffinerat, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossat eller pulveriserat	1 kg.	—	13
	oraffinerat:			
159	polariserande mer än 98 procent	1 kg.	—	13
	— — — — —			
	Anm. 1. — — — — —			
	Anm. 2. — — — — —			

Kommissionen överlämnar härjämte de från de båda sockerbolagen avgivna utfästelserna om betprisets förbättring för 1929, vilka bliva gällande under förutsättning av statsmakternas bifall till kommissionens ovan gjorda hemställan.»

I ärendet hava infordrade utlåtanden den 9 januari 1929 avgivits av kommerskollegium, lantbruksstyrelsen och generaltullstyrelsen.

Utlåtanden
från myndig-
heter.

Kommerskollegium har anfört i huvudsak följande.

Av den lämnade redogörelsen över läget på sockermarknaden samt såväl föregående förhandlingar och avtal mellan betodlarna och sockerbolagen som kommissionens nu senast gjorda undersökningar rörande möjligheterna för ett förebyggande av, att betodlingen under instundande kampanj i betydande grad inskränkes, syntes framgå, att några ytterligare eftergifter från de direkt intresserade parterna, d. v. s. betodlarnas och sockerindustriens, sida knappast torde vara att påräkna. Fastmer torde en uppgörelse enligt den av sockerbolagen lämnade utfästelsen ligga på ett sådant plan, att dess genomförande eller förkastande, sett ur dessa parters privatekonomiska synpunkt, i det stora hela kunde te sig likgiltigt. För betodlarna torde sålunda olägenheten av eventuell minskning av betarealen under ett år icke under förhandenvarande förhållanden spela någon mera avgörande roll. För sockerbolagen åter, vilka i händelse av minskad betodling hade möjlighet att i erforderlig utsträckning inskränka råsockerproduktionen genom temporärt nedläggande av vissa råsockerfabriker m. m. samt att täcka bristen genom import av råsocker till raffinaderierna, torde väl olägenheterna av en dylik åtgärd, i händelse av förslagets förkastande, antagligen i väsentlig mån uppvägas av den i sådant fall bortfallande risken för förlust, som kunde komma att åsamkas bolagen på grund av den lämnade garantien för minimipris å betor.

Vid bedömandet av de fördelar och olägenheter, som det föreslagna statliga ingripandet för sockerproduktionens stödjande skulle medföra, torde man sålunda i det stora hela kunna bortse från de nämnda, direkt berörda parterna och i stället beakta de indirekta verkningar och de ekonomiska och sociala följderna, som ett bifall till eller avslag å sockerkommissionens förslag kunde förväntas medföra.

Olägenheterna ur social och ekonomisk synpunkt av en väsentligt minskad betodling hade av kommissionen med skärpa framhållits. De skulle i första hand komma att framträda i form av minskad arbetstillgång för den vid betodlingen i Skåne anlitade lejda arbetskraften, vilken beräknades uppgå till 30,000 personer, huvudsakligen mindre bemedlade från Skånes norra delar och Småland. Vid en minskning av betarealen till den enligt gällande kontrakt lägsta, eller 50 procent av den normala, hade den minskade arbetsinkomsten vid betskötseln och betupptagningen beräknats uppgå till omkring 5 miljoner kronor. En motsvarande inskränkning av driften vid råsockerfabrikerna hade beräknats innebära en minskning i arbetsavlöningar med omkring 3 miljoner, alltså sammanlagt 8 miljoner i minskade arbetsförtjänster. Då det syntes ovisst, huruvida och i vad mån den sålunda ledigblivna arbetskraften kunde finna lämplig användning i annat produktivt arbete, torde de sålunda bortfallande arbetstillfällena jämväl representera en avsevärd förlust för folkhushållet i dess helhet.

En liknande förlust skulle även förorsakas genom den bortfallande transporten å statens och enskilda järnvägar, motsvarande en minskad fraktinkomst av inemot $2\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Dessa minskade fraktinkomster

skulle därjämte, såsom framginge såväl av kommissionens betänkande som av tidigare utredningar rörande frakttaxor å järnvägarna, för åtskilliga berörda enskilda banor kunna befaras bliva av rent katastrofal verkan.

Emot de sålunda berörda olägenheterna av en inskränkt betodling och råsockerproduktion torde man hava att väga de olägenheter, som de föreslagna tullförhöjningarna och tullbindningarna skulle medföra för konsumentintressena.

Med bortseende från tullförhöjningens verkan i fråga om importsockret — i vilket hänseende tullen uppenbarligen verkade såsom finanstull — skulle vid en inhemsk produktion av 140,000 ton merutgiften för konsumenterna — under förutsättning av bibehållen sockerskatt — bliva cirka 4 miljoner kronor. Emellertid vore härvid att märka, att priset per kilogram i varje fall kunde, med hänsyn till läget på världsmarknaden, beräknas bliva väsentligt lägre än tidigare gällande, sålunda t. o. m. lägre än före världskriget och omkring 25 procent lägre än i början av 1927.

Det ville under dessa förhållanden synas kollegium, som om olägenheterna för konsumenterna av en temporärt höjd sockertull ej borde tillmätas så stor betydelse, att de borde utgöra ett hinder för den nu föreslagna, provisoriska åtgärden.

En annan olägenhet för vissa berörda intressen av den förordade upp-görelsen, som jämväl av kommissionen omnämnts, kunde anses ligga i den bindning av melasstullen intill den 1 februari 1930, som genomförandet av kommissionens förslag förutsatte. Härvid vore det dels de icke betodlande jordbrukarna i mellersta och södra Sverige, dels jästindustrien, vars intressen närmast berördes.

Den inhemska melassproduktionen och importen av melass utgjorde:

År	Tillverkning		Import	
	ton	värde 1,000 kr.	ton	värde 1,000 kr.
1924	34,442	2,329	1,750	172
1925	31,857	2,460	5,900	512
1926	42,651	3,240	2,930	150
1927	20,179	1,557	2,770	145

Såsom härav framginge, varierade melassproduktionen med betodlingen och råsockerfabrikationen och vore i huvudsak beroende av dessa.

Melassen hade under senare år i allt högre grad fått användning såsom råmaterial vid jästtillverkningen. Sålunda utgjorde den sammanlagda vid lantbruks- och jästbrännerier förbrukade mängden melass i ton

för tillverkningsåret		för tillverkningsåret	
$1/_{10}$ 1922— $30/_{9}$ 1923	6,668 ton	$1/_{10}$ 1925— $30/_{9}$ 1926	15,905 ton
1923/1924	9,625 »	1926/1927	21,691 » .
1924/1925	11,736 »		

Melassförbrukningen för jästtillverkning motsvarade sålunda numera omkring hälften av den inhemska melassproduktionen vid normal betareal. Den ökade användningen av melass inom jästindustrien hade förorsakat en prisförhöjning, såväl å världsmarknaden som även inom landet. Härvid hade svenska sockerfabriksaktiebolaget för att stimulera till ökad betodling berett betodlarna särskilda förmåner i prishänseende vid inköp av melass i visst förhållande till den odlade arealen. De sålunda tillämpade priserna,

som i viss utsträckning inneburit, att tullskyddet icke ens till någon del utnyttjats, och som under senaste tiden till och med legat något under världsmarknadspriset utan tull, hade givetvis kommit att väsentligt understiga det pris, som fått erläggas av icke betodlare, särskilt i mellersta Sverige, där relativt betungande frakter tillkommit. Detta förhållande hade även givit anledning till upprepade framställningar om borttagande av melass-tullen eller rätt till tullfri import av melass för utfodringsändamål, vilka varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning och även i ett par fall föranlett medgivande om viss temporär tullfri import. Sålunda hade svenska sockerfabriksaktiebolaget genom Kungl. Maj:ts beslut den 9 januari 1925 erhållit rätt att på vissa villkor tullfritt till riket införa högst 12,000 ton melass för utfodringsändamål, med skyldighet att på rekvisition leverera sådan melass till fodermedelshandlare, inköpsföreningar för jordbrukets behov eller enskilda jordbrukare, varvid priset beräknades så, att det endast skulle täcka omkostnaderna. Av den sålunda medgivna tullfria kvantiteten importerades emellertid endast 2,000 ton, varav omkring 1,400 ton kunde försäljas under utfodringsåret, medan återstoden blev kvarliggande ända tills ny melass från sommarens betskörd blev tillgänglig i marknaden.

Med hänsyn bland annat till den bristande tillgången på inhemsk melass, som uppkom under våren 1928 på grund av arbetskonflikt vid den inhemska sockerindustrien, genomfördes genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 27 april 1928 (nr 84) suspension under tiden 1 maj till 30 juni 1928 av tullen för betmelass, avsedd till utfodring av kreatur. Den på grund härav under maj och juni 1928 tullfritt införda melassen hade uppgått till 358,783 kilogram med ett värde av 45,157 kronor.

Utan underskattande av melassens värde såsom utfodringsmedel, kunde kollegium med hänsyn till den sålunda vunna erfarenheten rörande den mycket begränsade omfattning, i vilken lämnade medgivanden om tullfrihet hittills utnyttjats, icke tillmäta bindningen av melasstullen under den tid, förslaget avsåge, så stor vikt och betydelse, att fördenskull det från sockerfabrikerna lämnade erbjudandet borde avböjas och sålunda en minskning av betodlingen och — därmed även av den inhemska melassproduktionen — till inemot hälften äventyrades.

Frågan om melasstullens sänkning eller borttagande, som i övrigt torde kräva särskild utredning, bland annat med hänsyn till en sådan åtgärds inverkan å jästfabrikationen, syntes däremot böra upptagas till särskild behandling i samband med fortsatta förhandlingar rörande betodlingen och råsockerfabrikationen och i varje fall senast i god tid före nu gällande betodlingskontrakts utlöpande.

På sålunda anförda skäl förordade kommerskollegium, att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga förslag om förhöjning av sockertullen i enlighet med kommissionens förslag.

Lantbruksstyrelsen har gjort följande uttalande.

Då ett genomförande av 1928 års sockerkommissions förslag syntes innebära viss garanti för betodlingens och sockerindustriens upprätthållande i oförminskad omfattning, något som ur allmänna sociala och ekonomiska synpunkter torde vara synnerligen eftersträfvansvärt, funne sig lantbruksstyrelsen böra tillstyrka ifrågavarande förslag. Lantbruksstyrelsen kunde emellertid icke underlåta att framhålla såsom önskvärt, att vid ifrågavarande utredning ingående prövning ägnats jämväl den sedan år tillbaka aktuella frågan om det berättigade i melasstullens fortsatta bibehållande, vilken tull

— tillkommen på grund av ej längre föreliggande tulltekniska skäl — numera måste betraktas som en icke försvarlig belastning av det icke betodlande jordbruket. Då emellertid lantbruksstyrelsen nu ansåge sig böra tillstyrka kommissionens förslag, innebure detta tillstyrkande icke ett biträdande utan vidare av de sakkunnigas uttalande, att med sistberörda frågas upptagande till behandling och prövning borde anstå, till dess förhandling om förnyande av nu gällande kontrakt mellan sockerindustrien och betodlarna framdeles komme att upptagas.

Generaltullstyrelsen har yttrat följande.

Styrelsen hade för sin del icke någon erinran att göra mot det framställda förslaget, att tullen för socker, hänförligt till rubrikerna 158—159 i tulltaxan, måtte utgå med till 13 öre för kilogram höjt belopp under tiden från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämde till och med den 31 januari 1930. Då sålunda tullförhöjningen i fråga skulle gälla endast under viss begränsad tid, syntes någon ändring av förenämnda tulltaxerubriker icke böra vidtagas, utan torde förhöjningen av ifrågavarande tullsatser i stället lämpligen böra angivas genom infogande efter rubrik 159 av en anmärkning med följande lydelse: *Anm. till rubr. 158—159.* För socker, hänförligt till rubr. 158—159, utgår tullen under tiden 1 mars 1929 (eventuellt tidigare dag)—31 januari 1930 med 13 öre för kilogram.

*Departementets-
chefen.*

Den verkställda utredningen synes till fullo ådagalägga, att den svenska sockerbetsodlingen för närvarande befinner sig i ett bekymmersamt läge. Orsakerna härtill äro framför allt att söka i de förhållanden vilka, såsom kommissionen anfört, för närvarande äro rådande på den internationella sockermarknaden, och det nära beroende, vari den svenska prissättningen å socker samt sockerbetsodlingen stå därtill. Världsmarknadens pris och därmed även priset här i landet å socker har nedgått högst avsevärt och befinner sig rätt väsentligt under förkrignivån. Den främsta anledningen härtill torde vara ökad sockerproduktion, men även andra orsaker såsom de dumpingtendenser, som framträtt från vissa håll, torde hava medverkat. Enligt de för den svenska sockerbetsodlingen gällande prisavtalen regleras den betodlarna tillkommande ersättningen för betorna av det svenska sockerpriset. Den gottgörelse, som betodlarna vid nuvarande världsmarknadsläge erhålla, blir fördenskull ogynnsam och är i själva verket så låg, att betodlingen säkerligen icke är lönande. Utredningen har också givit vid handen, att man med dylikt befarat lågt betpris med all sannolikhet har att räkna med, att betodlarna komma att för 1929 begagna sin kontraktsenliga rätt att minska betarealen ned till hälften. Härigenom och med hänsyn därtill, att råsockerfabrikerna i denna situation äro berättigade att inställa driften, kan man med skäl befara en väsentligt nedsatt betodling 1929 och en härav inträdd kraftig minskning av den inhemska råsockerfabrikationen.

Olägenheterna ur allmän synpunkt av en dylik inskränkt betodling och sockertillverkning äro, såsom framgår av utredningen, mycket allvarliga. Jag vill för min del särskilt understryka kommissionens uttalanden om den synnerligen menliga inverkan på arbetsmarknaden, som härigenom skulle

uppstå. Genom de vid betodlingens inskränkning bortfallande arbetstillfällena komme några tiotusental mindre bemedlade personer från södra Sverige, vilka eljest kunnat påräkna sysselsättning vid betskötseln och betupptagningen, att gå förlustiga för dem erforderliga arbetsinkomster, och detta förhållande torde få kännbara följder för deras familjer och hemorter. Den av en inskränkt betodling förorsakade stängningen av vissa råsockerfabriker komme att i stor utsträckning medföra arbetslöshet för de vid dessa fabriker eljest sysselsatta arbetarna. Av kommissionen har vidare påvisats, hurusom en nedsatt betodling och råsockertillverkning föranleda allvarliga olägenheter och rubbningar i ett flertal av förevarande näring mer eller mindre beroende järnvägars ekonomi ävensom i övrigt i det ekonomiska livet. Det synes mig därför och med hänsyn jämväl till betodlingens betydelse för jordbruket vara en angelägenhet av stor samhällelig vikt att söka genom vidmakthållande av den inhemska betodlingen förebygga de vid en mera omfattande nedläggning av densamma uppkommande sociala och ekonomiska svårigheterna.

Kommissionens av de hörda myndigheterna förordade förslag till åtgärder i detta syfte synes mig vara väl grundat. Därest den ifrågasatta tillfälliga höjningen av raffinadtullen med 3 öre kommer till stånd, hava de båda sockerbolagen förbundit sig att — med avstående helt för egen del av det härigenom uppkomna ökade tullskyddet och iklädande sig vissa ekonomiska risker — till odlarnas förmån för 1929 förbättra sockerbetspriset på så sätt, att anledning finnes att antaga, att en normal betodling för innevarande år bliver säkerställd. Såsom kommissionen betonat, kommer ett dylikt statsingripande under nuvarande prisläge på världsockermarknaden icke att medföra något för konsumenterna betungande sockerpris, utan blir sockerpriset likväl betydligt lägre än vad fallet var till och med före världskriget. Därest Kungl. Maj:ts i årets statsverksproposition framlagda förslag om den nu utgående sockerskattens borttagande från och med den 1 juli i år skulle bifallas av riksdagen, kommer sockerpriset att från och med sagda dag, trots den ifrågasatta tullhöjningen, bliva lägre än det skulle vara, därest nu gällande tull och skattesatser bibehölles.

Den föreslagna åtgärden till sockerbetsodlingens tryggande för 1929 är av tillfällig karaktär, i det att förslaget förutsätter att, därest icke statsmakterna på grund av fortsatt behov av liknande åtgärd även för nästa år annorlunda besluta, den hittills gällande tullsatsen å socker ånyo skall bliva gällande från och med den 1 februari 1930. Att nu kunna förutsäga, i vad mån förhållandena på världsockermarknaden till dess förbättrats, låter sig givetvis ej göra, men tecken saknas icke, som antyda, att krisen är av övergående natur. Vid jämförelse mellan de förhållanden, varunder å ena sidan den svenska sockernäringen och å andra sidan flertalet mera sydligt belägna betsockerproducerande europeiska länder arbetat under senaste tid — därvid icke minst bör bemärkas det högre tullskydd som i allmänhet förekommer i sist åsyftade länder — synes man vara berättigad draga den slutsat-

sen, att den svenska sockernäringen bör kunna väl hävda sin ställning gent emot andra länder, där betsockerproduktion bedrivs. Även ur denna synpunkt synes all anledning föreligga att söka hålla den svenska sockerbetsodlingen uppe under de på världssockermarknaden nu rådande kritiska förhållandena.

Vad vidare angår frågan om tullen å melass, torde ett ståndpunkttagande härtill förutsätta en ingående utredning rörande sagda tulls inverkan ej endast å sockerbetsodlingen och sockerindustrien utan jämväl å vissa andra produktionsgrenar särskilt jästfabrikationen. Såväl med hänsyn härtill som även enär tidpunkten i övrigt synes mindre lämplig för frågans avgörande, torde därmed tillsvidare böra anstå.

Såsom generaltullstyrelsen framhållit, synes icke genomförandet för en mera begränsad tid av en förhöjning i sockertullen böra föranleda en ändring i tulltaxan, utan torde bestämmelse i ämnet upptagas i form av en anmärkning under rubrikerna 158 och 159 i taxan av den lydelse nämnda styrelse föreslagit.

På grund av det sålunda anförda hemställes, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att för socker, hänförligt till rubrikerna 158 och 159 i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, skall under tiden från och med den 1 mars 1929 eller den tidigare dag Kungl. Maj:t bestämmer till och med den 31 januari 1930 utgå tull med 13 öre för kilogram samt att bestämmelse härom skall såsom en anmärkning under nämnda taxerubriker intagas i tulltaxan.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Vid protokollet:
Joh:s Thygesen.